

Баримт бичгийн нэр	“УЛААН ХАСЫН” УУРХАЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН
Гүйцэтгэгч	“Өмнийн говийн баялаг” ХХК
Төслийн нэр	Гүн нэртэй “Улаан хас” чулууны уурхай (MV-021252)
Огноо	28/12/2023
Төлөвлөгөөний биелэлт боловсруулсан	Д.Ариунболд /Байгаль орчин хариуцсан зөвлөх/
Хянасан	Д.Ариунболд /Байгаль орчин хариуцсан зөвлөх/
Баталсан	Д.Бандихүү / “Өмнийн говийн баялаг” ХХК-ийн Гүйцэтгэх захирал/
Хүлээн авагч хуулийн этгээд	Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам
Хувийг	<ul style="list-style-type: none">• Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын ЗДТГ

ГАРЧИГ

ГАРЧИГ.....	2
1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
Төслийн товч мэдээлэл	4
2. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	5
2.1. Байгаль орчны төлөв байдал	5
2.1.1. Физик газарзүйн онцлог.....	5
2.1.2. Цаг уур, уур амьсгал	6
2.1.3. Гадаргын болон газар доорх усан сүлжээ	6
2.1.4. Хөрсөн бүрхэвч.....	6
2.1.5. Ургамлын аймаг.....	6
2.1.6. Амьтны аймаг	6
2.2. Төслийн нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдал	7
2.2.1. Төслийн байршил	7
2.2.2. Хүний нөөц.....	7
2.2.3. Дагалдах дэд бүтэц.....	7
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГУЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	9
3.1. Төслийн байршил, газрын гадарга, газрын хэвлий, геологи орчинд үзүүлэх нөлөөлөл.....	9
3.1.1. Төслийн байршилтай холбогдох нөлөөлөл, үнэлгээ	9
3.1.2. Төслөөс газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл.....	12
3.2 Агаар, түүний чанарт үзүүлэх нөлөө	13
3.2.1 Агаарын чанарт үзүүлэх тоосжилтын нөлөөлөл.....	13
3.3 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл	15
3.3.1 Төсөл хэрэгжих талбайн хөрсөн бүрхэвч	15
3.3.2 Төслөөс хөрсөн бүрхэвчид нөлөөлөх байдлын үнэлгээ.....	16
3.4 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл.....	17
3.4.1 Төслийн талбайн ургамлан нөмрөг	17
3.4.2 Төслөөс ургамлан нөмрөгт нөлөөлөх байдлын үнэлгээ	18
3.5 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл.....	18
3.5.1 Төслийн талбайн усан орчин өнөөгийн байдал	18
3.5.2 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл.....	19
3.6 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл.....	19
3.6.1 Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл.....	19
3.7 Түүх соёлын дурсгалт зүйлсэд үзүүлэх нөлөөлөл.....	20
4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ.....	20
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	21
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	24

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

7. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	24
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	25
9.ТҮҮХ, СОЁЛЫГ ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	25
10.ОСОЛ, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	25
11.ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	26
12.ОРЧНЫ ХЯНАЛТ- ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН БИЕЛЭЛТ.....	27
13.БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	29
14.БОМТ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРИЙН БИЕЛЭЛТ	30
ХАВСРАЛТ	32

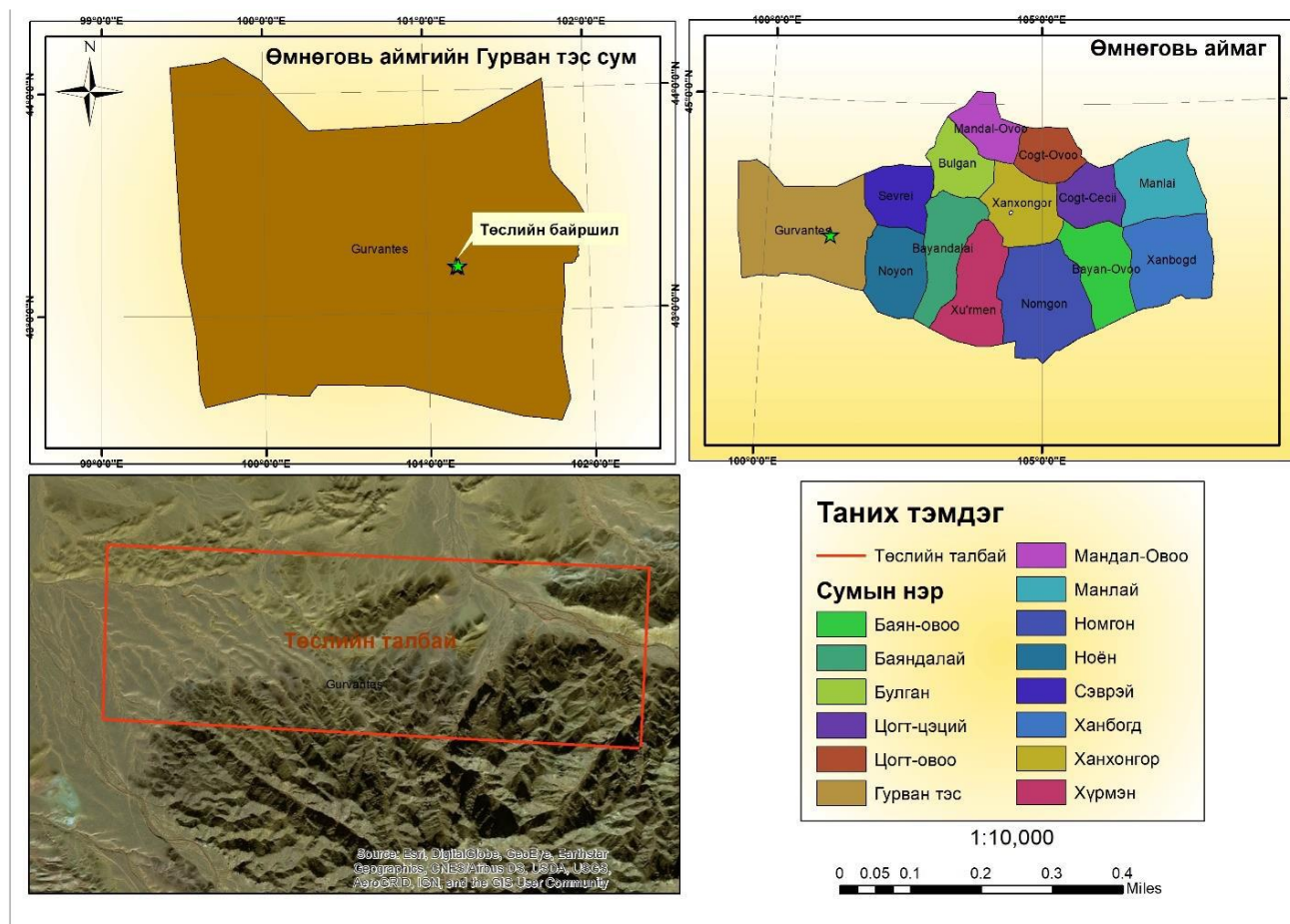

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн товч мэдээлэл

“Улаан хас” чулууны уурхайд ашиглалт явуулж буй “Өмнийн говийн баялаг” ХХК нь (улсын бүртгэлийн дугаар: 1111008068) орон нутгийн харъяалалтай Монгол улсад гоёл чимэглэл болон өнгөлгөөний чулууны хайгуулаар 2 жил, олборлолтоор 1 дахь жилдээ ажиллаж байна.

“Гүн” нэртэй уурхай нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутаг дэвсгэр V буюу Бага Овоо багийн нутагт, Хөвхийн хөндийн хойд уулархаг хэсэгт Шөгшөө уулын баруун өвөрт, Даланзадгад хотоос 320 км, нийслэл Улаанбаатар хотоос 950 км зайд, баруун өмнөд зүгт, Шивээ-Хүрэнгийн боомтоос 76 км-т (х.ө 43°12'260, з.у 101°10'42, өндөршил д.т.д 1626 метр) оршдог. Тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV-021252 (49.28 га) ба 2048.12.28-ны өдрийг дуустал тусгай зөвшөөрлийн хүчинтэй хугацаа үйлчилж байна.

Зураг 1. Гүнгийн уурхайн байршил

“Гүн” нэртэй ордын үндсэн ашигт малтмал нь сул цементлэгдсэн конгломератад агуулагдах улаан хас байх ба ордын хэмжээнд нийт нөөцийн дунджаар 4.6% нь улаан хас байна. Дагалдах ашигт малтмал болох хас агуулсан конгломерат буюу хайрганы хэмжээ нь ордын нийт нөөцийн үлдсэн хэсэг буюу 95.4% байна. Улаан хасын ордын хас агуулсан конгломерат нь ордын нийт талбайн хэмжээнд тархсан ба хас агуулсан конгломератын зузаан нь 5,0-20,0м-т хэлбэлзэх ба дунджаар 15,0м байна.

Улаан хасыг Шивээ хүрэнгийн боомтоор БНХАУ руу экспортлох бөгөөд гол хэрэглэгч нь Хятадын барилга болон гоёл чимэглэл хийдэг үйлдвэрүүд юм. “Гүн” нэртэй сул цементлэгдсэн конгломератад агуулагдах улаан хасын ордын зүүн хойд хэсгийн анх батлагдсан геологийн нийт нөөц нь В+С зэрэглэлээр, хайргаар 579200.7 м³ буюу 1’332.161.6 тн, улаан хасын нөөцтэй.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

Хүснэгт 1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл

Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр	Өмнийн говийн баялаг ХХК
Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн дугаар	1111008068 (Улсын бүртгэлийн гэрчилгээний дугаар)
Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны чиглэл	Гадаад худалдаа, Ашигтмалтын хайгуул хийх, Ашигт малтмалын ашиглалт
Аж ахуйн нэгжийн харьяаллын хаяг	Бага овоо, 5-р баг, Гурвантэс сум, Өмнөговь аймаг, Монгол Улс, Утас: 976-99998819, 88030030
Захиралын нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Д.Бандихүү; 976-88030030; ugbllc@gmail.com
Холбогдох мэргэжилтний нэр, утас, цахим шуудангийн хаяг	Д.Ариунболд; 976-99998819; Ariunboldkl@gmail.com
Тусгай зөвшөөрлийн төрөл /ашигт малтмал/ Дугаар Хүчинтэй хугацаа	Ашигт малтмал ашиглах (Улаан хас) MV-021252 2048.12.28 дуустал
Галын дүгнэлт	Нийт 2 объект дээр галын дүгнэлттэй 1. Ажилчдын хотхон 2. Засварын цех, түр байрлал бүхий ШТС
Орон нутагтай газар эзэмшлийн тухай хийсэн гэрээний огноо, баталсан хуулийн этгээдийн нэр, албан тушаал, байгууллага	Дугаар: Нийт 6 газар эзэмших гэрчилгээтэй Бүгд 2022 онд шинээр олгогдсон болно
Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	Ерөнхий үнэлгээ баталсан огноо: 2020.10.23 өдөр БОАЖЯ баталсан.
Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний огноо, баталсан хуулийн этгээд	БОННУ-ний тайлан 2021 онд хийгдсэн, Гүйцэтгэгч байгууллага нь: Байгаль орчны зөвлөх үйлчилгээ, судалгаа, үнэлгээний “Саблайм” ХХК
Ус ашиглалтын дүгнэлтийн огноо	2023.09.20 (Ус ашиглах дүгнэлт)
Төслийн нэр	“Гүн” нэртэй Улаан хас чулууны уурхай
Төслийн харьяаллын байршил	Бага Овоо баг, Гурвантэс сум, Өмнөговь аймаг
Төслийн ангилал	Хас чулуу олборлолт
Төсөл эхэлсэн огноо	2021 он
Төсөл хэрэгжих хугацаа	2048 он хүртэл
ТЭЗҮ баталсан огноо	2019 он (шинэчилсэн ТЭЗҮ)
Энэ оны бүтээгдэхүүний нийт хэмжээ /дундаж/	Хуулсан хөрс: 46,3 мян тонн Олборлосон Хас: 210 тонн
Тайланд туссан тоо, мэдээ	2023.10.31-ны байдлаар тоон мэдээг таслав.

2. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Байгаль орчны төлөв байдал

2.1.1. Физик газарзүйн онцлог

Гүнгийн уурхай орших Хөгшөө уулын баруун урд өвөр нь физик газарзүйн мужлалтын хувьд Алтайн уулархаг их мужийн Говь-Алтайн мужид хамаарна. Хойд талаараа Бумбын нуруу (2360 м), Тостын нуруу (2517 м), Тахилгын хяр (2316 м) гэсэн 30 км өргөнтэйгөөр 180 км үргэлжлэх уулсаар хүрээлэгдсэн, уулнаасаа эх аван газрын гадаргуугаа дагасан урагш чиглэсэн хэдэн арван км үргэлжлэх хуурай сайруудаар ихээхэн хэрчигдсэн газар юм.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

Тус сумын нутаг дэвсгэрт Алтайн нурууны үргэжлэл болох хэд хэдэн эгнээ нам уулт өндөрлөг, тэдгээрийн хоорондох өргөн уудам хоолой хөндийн хэсэг хамаарагдана. Ордын дүүргийн харьцангуй өндөр 1625-1645 м.

2.1.2. Цаг уур, уур амьсгал

Эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, өвөл -15-20⁰С хүйтэрч, зун +30 -35⁰С заримдаа +40⁰С хүрч халдаг. Жилдээ дунджаар 98-102 мм орчим тунадас унадаг. Хур тунадасны бараг 90-95% нь дулаан улиралд буюу 7 8 дугаар саруудад орох бөгөөд хүйтний улиралд тун бага тунадас унадаг. Өвөл 0-3 мм, зун 30-60 мм, жилд 100 мм- ээс бага тунадас унана.

2.1.3. Гадаргын болон газар доорх усан сүлжээ

Төслийн талбайн өмнөд хэсгээр Хацавч, Дов, Хэлтгий малгайт, Товхон, Хөөвөр, Хөх Толгой, Нарийн Сухайт, Жигдэн зэрэг хуурай сайрууд дайран өнгөрнө. Чулуулаг массивын доторхи сайрууд, өгөршлийн бүсэд газар доорх ус нь гар худгуудын үр дүнгээр тогтоогдсон ба ундарга нь гол төлөв 0.1 л/с буюу ерөнхийдөө тэнд уулын чулуулгийн ан цавын ус агууламж

бага байна. Ордын хэмжээнд үүссэн тектоник хагарал-тохойрлын гүний усны орчимд эрдэсжилт бага, харьцангуй цэнгэг (0.8 г/л) устай, тохойрлоос холдох тутам тухайлбал Зүүн хэсэгт нь усны эрдэсжилт 4.5 г/л сульфатлаг-хлорт натрийн найрлагатай нь ажиглагддаг байна.

Тус бүс нутаг түр зуурын урсацтай бүсэд хамаарна. Зөвхөн эрчимшил ихтэй хур борооны үед бага зэргийн гадаргын урсац хуурай сайруудаар үүсэж зарим хотгор хонхор газрыг дүүргэх нөхцөлтэй.

2.1.4. Хөрсөн бүрхэвч

Төслийн талбайд орших нам уулсаар уулын хээржүү цөлийн цайвар бор хөрс тархаж байхад Хөгшөө уул, Баян-Өндөр уул зэрэг алсын бараа харах өндөрлөгүүдтэй хуурай сайраар хэрчигдсэн аараг толгодоор сул хөгжилтэй чулуурхаг бор саарал хөрстэй. Хуурай сайр ихтэй Ховхийн хөндий нэртэй хэвгий талархаг газраар цөлийн гөлтгөнөт бор саарал хөрс нийтлэг тархана.

2.1.5. Ургамлын аймаг

Гүнгийн уурхайн лицензийн талбай байрлах газар нутаг нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сум, манай орны ургамалшлын бүс бүслүүрийн хувьд Цөлийн бүс, Ургамал-Газарзүйн мужлалаар Говь-Алтайн цөлөрхөг хээрийн, баруун хэсэг Алтайн Өвөр говийн, өмнөд хэсэг Алашаа говийн тойрогт хамаарна. Монгол орын ургамал газарзүйн мужлалаар тус тойрог нь бусад тойргуудаас зүйлийн бүрдлээр хамгийн ядмаг газар.

Цөлөрхөг хээрийн бүс нь Монголын хээр, Төв Азийн цөлийн зааг дээр нилээд эрт үүсэж бий болсон, зөвхөн энэ бүсэд ургадаг зонхилгч ургамлуудтай байдгаараа онцлогтой. Цөлөрхөг хээрийн бүсэд жилдээ ихэвчлэн 100-125 мм хур тундас унана. Ургамал ургах хугацаа 170-190 хоног үргэлжлэх боловч байнга гандуу юмуу гантай, хүчтэй салхи, шороон шуургатай байдаг нь ургамлын амьдралд муугаар нөлөөлдөг.

2.1.6. Амьтны аймаг

Овоот Толгой нүүрсний уурхай орших Нарийн сухайтын сав газар нь Монгол орны амьтны аймгийн мужлалаар Говь Алтай уулын тойрог, Алашаа говийн цөлийн тойрогт багтдаг. Иймд төслийн талбайн хойд бие үргэлжилсэн цавчим өндөр хадархаг уулсаар хүрээлэгдсэн бол талбайн урд хэсэг нам, хайргархаг бэсрэг толгод, тэгш талархаг гадаргуутай.

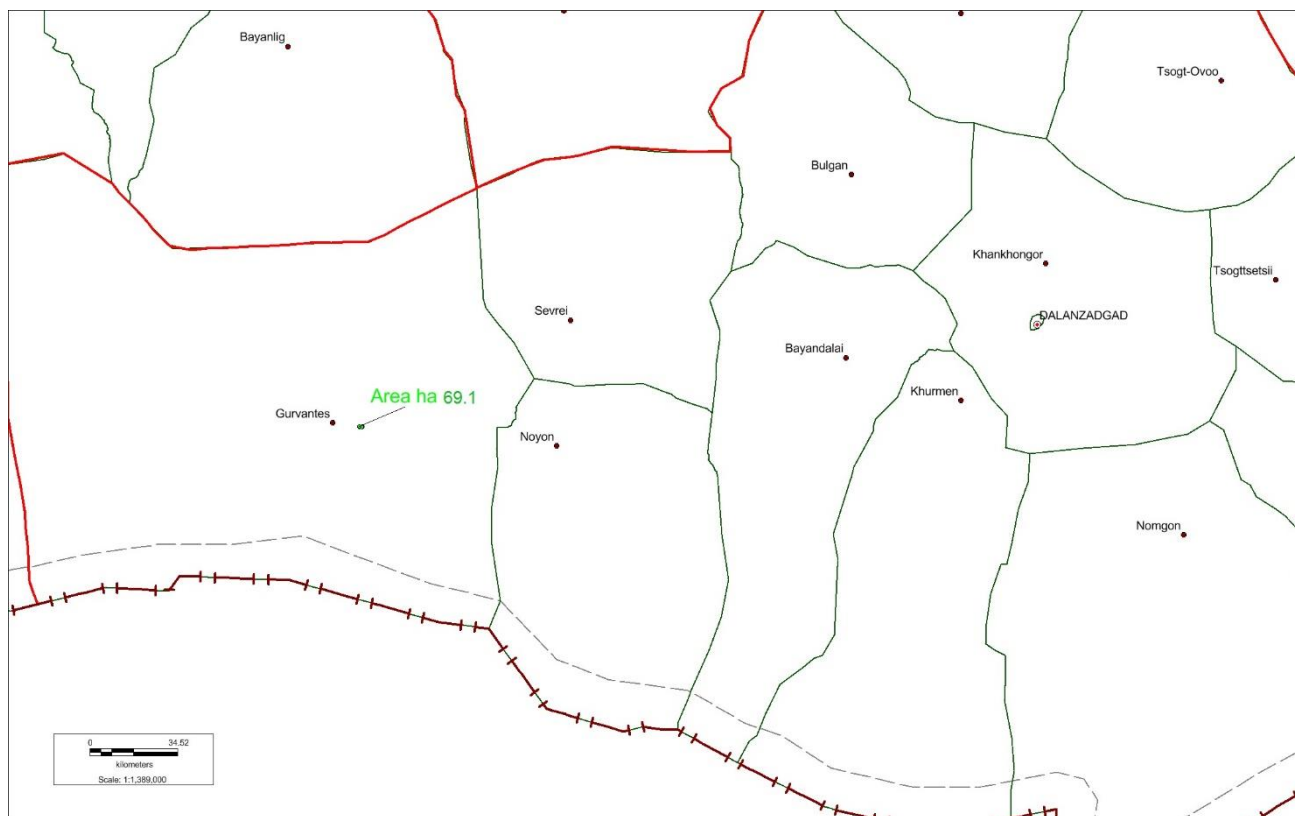
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

Уурхайн лицензийн талбай түүний ойр орчмоор 2005 оноос хойш хийсэн гүйцэтгэсэн Нарийн сухайтын бүлэг ордын томоохон уурхайнуудын БОННУ тайлан, түүний нэмэлт тодотголууд, мэргэжлийн байгууллагуудаар гүйцэтгүүлсэн судалгаанаас харахад нийт 22 зүйлийн хөхтөн, 86 зүйл нүүдлийн болон суурин шувуу, 13 зүйлийн мөлхөгчид, хоёр нутагтан, 380 зүйлийн сээр нуруугүйтэн бүртгэгдсэн байна.

2.2. Төслийн нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдал

2.2.1. Төслийн байршил

Гүнгийн уурхай нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутаг дэвсгэр V буюу Бага овоо багийн нутагт, Хөвхийн хөндийн хойд уулархаг хэсэгт Шөгшөө уулын баруун өвөрт, Даланзадгад хотоос 320 км, нийслэл Улаанбаатар хотоос 950 км зайд, баруун өмнөд зүгт, Шивээ-Хүрэнгийн боомтоос 76 км-т (х.ө 43°12'260, з.у 101°10'42, өндөршил д.т.д 1626 метр) оршдог. Тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV-021252 (49.28 га) ба 2048.12.28-ны өдрийг дуустал тусгай зөвшөөрлийн хүчинтэй хугацаа үйлчилж байна.

Зураг 2. Лицензийн талбайн байршил

2.2.2. Хүний нөөц

“Өмнийн говийн баялаг” ХХК-ийн хүний нөөцийн бодлогын хувьд уурхайн хүний нөөцийг орон нутгаас бүрдүүлэх, орон нутгийн иргэдийг сургаж улмаар мэргэжил олгон ажлын байраар хангаж, улам мэргэшүүлж дадлагажуулж ажиллуулдаг.

“Өмнийн говийн баялаг” ХХК-д 2023 оны 10-р сарын 25-ны байдлаар нийт 58 хүн ажиллаж байгаагаас 2 ажилтан УБ-ынх бусад нь бүгд орон нутгийн ажилчид байна.

2.2.3. Дагалдах дэд бүтэц

Уурхайн цахилгаан хангамж: Уурхайн цахилгаан хангамжийг зөөврийн дизель станцаар хангаж байна. Уурхайн үндсэн цахилгаан зарцуулалт нь конгломератыг бутлан шигшиж ангилан ялгаж үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжүүд, уурхайн тосгоны байр гэсэн хоёр хэрэглээтэй байна.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

Зам, харилцаа холбоо: Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн зам нь 0,2-0,7 км урт байна. Гадаад тээвэрлэлтын хувьд уурхайгаас 1.2 км зам туулж Баатарван транс ХХК-ийн замд нийлэн Гурвантэс сумаас Саусгоби сэнд ХХК-ийн уурхайн тосгон хүрэх сайжруулсан шороон замаар зорчин Шивээхүрэнгийн хилийн боомтоор БНХАУ-руу нүүрс экспортлохоор тавьсан 46 км хатуу хучилттай замаар тээвэрлэнэ. Нийт 70 орчим км зам туулж экспортын тээвэрлэлт нь сард 1 удаа автосамосвалаар хийнэ. Төслийн талбайд Мобиком болон Юнитэлийн сүлжээтэй.

Уурхайн барилга байгууламж: Төслийн хугацаанд үйлдвэрлэлийн холбогдолтой түр барилга байгууламжуудыг барьж ашиглах бөгөөд эдгээр барилгууд нь контейнер болон сэндвичэн барилга байна. Үйлдвэрлэлийн барилга байгууламжид дараах барилга байгууламжууд хамаарна.

- Шатахуун түгээгүүрийн түр байгууламж
- Авто засварын газар
- Уурхайн тосгоны барилга
- Хамгаалалтын хашаа, пост

Шатахуун түгээгүүр: Хөрсөнд шатахуун алдагдах нөхцлийг хягаарласан 40тн-ын 1 ширхэг төмөр торх ажиллаж байна. Шатахуун түгээгүүрийг зохих заавар журмын дагуу гал унтраах иж бүрдэл хэрэгслийг хэзээд авч хэрэглэхэд ямар нэгэн саадгүйгээр байрлуулж тоноглоно. Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээг зохих газарт байршуулна.

Шатахуун түгээх станцын орчмын эргэн тойрон 8-10 м талбайг ирэх онд бетондох бөгөөд энэ нь нефтийн бүтээгдэхүүн асгарсан тохиолдолд газрын хөрс шууд бохирдохоос урьдчилан сэргийлсэн байх шаардлагатай юм.

Засварын газар: Сэндвичэн барилга болон засварын талбайгаас бүрдэнэ. Засварын газар нь уртаашаа 35 м, өргөн нь 20 м байр байх бөгөөд задлах угсрах талбай нь 30х30 54 м байна. Задлах угсрах талбайд өргөгч кран болон дугуй задлагч гэх мэт овор ихтэй тоног төхөөрөмжийг задлах угсрах ажлууд явагдана. Засварын газар болон задлах угсрах талбайг мөн цементэлнэ. Засварын газрын хажууд засвар механикийн цехийн оффис амрах байр нь үргэлжлэн байрлахаар барилгын зураг төсөлд хийгдсэн байна.

Ажилчдын тосгон: 600 м² бүхий сэндвичэн барилга барьсан бөгөөд дотроо хурлын заал, оффис, хоолны заал, угаалгын хэсэг, шүршүүрийн хэсэг, бялдаржуулах өрөө бүхий тоноглогдсон байр юм.

Хамгаалалтын хашаа: Пост нь уурхайн тосгоныг тойруулсан төмөр торон хашаа барьсан бөгөөд хашааны орох гарах хаалган дээр хяналт хамгаалалтын пост байрласан. Хяналтын постын байр нь сэндвичэн байр. Тосгоны хашааны гадуур үер усны аюулаас сэргийлсэн суваг шуудуутай. Бусад: Мөн эдгээрээс гадна бууруулах дэд станцууд болон нөөцийн дизель станцууд бага жижиг байгууламжууд, ундны усны худаг байрлаж байна.

Уурхайн ахуйн хэрэглээний барилга байгууламжид дараах барилга байгууламжууд хамаарагдана.

- Уурхайн захиргааны байр
- Хоолны газар
- Ажиллагсдын амрах байр
- Халуун ус
- Угаалгын хэсэг
- Инженер техникийн ажилчдын /ИТА/ байр зэрэг барилгууд нь бүгд сэндвичэн байр ба захиргааны байр нь дотроо 4 хүн суух боломж бүхий өрөөнүүдтэй.

ИТА нарийн болон эмэгтэй ажиллагсдын байрлах байр нь мөн 4 хүн амрах зориулалт бүхий өрөөнүүдтэй. Хоолны газар нь хоол идэх заал болон гал тогоотой ба хоолны зааланд 30 хүн нэгэн зэрэг хоол идэх боломжтой.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

Уурхайн ажиллагсдын 40 тн-ийн контейнерыг ахуйн зориулалтаар бүрэн тоноглон ковидын үеийн тусгаарлалтыг хийж байна. Мөн уурхайн тосгонд сагс волейболын талбайтай ба энэ нь амарч байгаа ажиллагсад биеийн тамираар хичээллэх боломжийг бүрдүүлж буй юм.

Хүснэгт 2. Техник, тоног төхөөрөмжийн жагсаалт

№	Тоног төхөөрөмжийн нэр төрөл		Тоон үзүүлэлт, хэмжих нэгж	Тоо ширхэг
1	Экскаватор	HYUNDAI R290LC	3	1.46 м ³
2	Автосамосвал	HOWO dump truck	2	16 тн
3	Авто ачигч	ZL50G	2	3 м ³
4	Бульдозер	Shantui SD8	1	2 м ³
5	Усалгааны машин	Sinotruck	1	20 тн
6	Түлшний машин	Sinotruck	1	20 тн
7	Хөнгөн тэрэг	Ланд-80, Лонг, Ланд 200	5	-
Нийт				15

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

3.1. Төслийн байршил, газрын гадарга, газрын хэвлий, геологи орчинд үзүүлэх нөлөөлөл

3.1.1. Төслийн байршилтай холбогдох нөлөөлөл, үнэлгээ

Ерөнхий үнэлгээнд тусгасаны дагуу төслийн байршилтай холбоотой асуудлыг тодруулах, тэдгээрийн төсөлтэй холбоотой байх шалтгааныг авч үзсэн бөгөөд тэдгээрээс төслийн талбай орчимд хуулиар хамгаалагдсан газар нутаг, орон нутгийн хэтийн хөгжилд ашиглахаар төлөвлөсөн газар байхгүй байна. Харин төслийн үйл ажиллагааны үр дүнд газар нутгийн эмзэг байдлаас шалтгаалж сөрөг нөлөө үүсэх, үүссэн сөрөг нөлөө хуримтлагдаж болзошгүй нөхцлүүд байх боломжтой байна.

Хүснэгт 3. Төслийн байршилтай холбоотой нөлөөлөл

Нөлөөллийг тодорхойлох шалгуур үзүүлэлтүүд	Сөрөг нөлөөлөл үүсч болзошгүй нөхцөлүүд
Хуулиар хамгаалагдсан газар нутаг байгаа эсэх	Байхгүй
Хүний нөлөө болон байгаль, цаг уурын өөрчлөлтөд эмзэг, эсэх	Цаг уурын өөрчлөлтөд эмзэг, тухайлбал : - Орон нутагт хүчтэй салхи шуурга болох магадлалтай, шуурга болсон тохиодолд нөлөөллийн эрчим дунд зэрэг - Үер, усны болзошгүй эрсдэлтэй - Газрын гадаргыг эвдэж, газрын хэвлийд хоосон орон зай үүсгэнэ - Овоолго үүсгэсэнээр газрын гадаргад шинээр өндөршилт бий болж чулуулагт статик ачаалал үзүүлнэ.
Орон нутгийн хэтийн хөгжилд ашиглахаар төлөвлөсөн газар байгаа эсэх	Байхгүй.
Болзошгүй хуримтлагдах нөлөөлөл үүсэх эсэх	Төслийн үйл ажиллагааны явцад үүсэх хуримтлагдах нөлөөлөлд агаарын бохирдолоор дамжин явагдах газрын хэвлийн өнгөн давхаргын бохирдол, хөрсний

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

Нөлөөллийг тодорхойлох шалгуур үзүүлэлтүүд	Сөрөг нөлөөлөл үүсч болзошгүй нөхцөлүүд
	бохирдол болон ургамлан нөмрөгийн талхагдал тус тус хамаарна.

Төслийн үйл ажиллагааны үед байршил, төслийн техник технологийн шийдэл болон төсөл хэрэгжих үеийн байгаль орчны асуудлыг тусад нь авч үзэн магадлан жагсаах аргыг хэрэглэн түүний нөлөөллийн үр дагаврыг “бага”, “дунд”, “их” гэсэн утгуудын аль тохирохыг (х) гэж тэмдэглэв.

Хүснэгт 4. Төслийн байршил шийдэлтэй холбоотой болзошгүй нөлөөлөл

Байгаль орчны асуудал	Гол үр дагавар			
	Нөлөөлөл байхгүй	Бага	Дунд	Их
1. Төслийн байршилтай холбоотой байгаль орчны асуудал				
Голын голдирлыг эвдэж, өөрчлөх	х			
Хүн амыг нүүлгэн шилжүүлэхтэй холбоотой асуудал	х			
Ой модыг огтлох, гэмтээх асуудал	х			
Түүх соёлын дурсгалт газар, археологи-палентологийн олдворт газрыг эвдэхэд хүрэх	х			
Газрын доорх усны горимд өөрчлөлт орох	х			
2. Төслийн шийдэл, төлөвлөгөөтэй холбоотой байгаль орчны асуудал				
Үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанар нь тухайн орон нутагт нийцтэй эсэх				х
Уурхайн осол, мэргэжлийн өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх болон ажилтнуудыг хорт хий, гал түймрээс хамгаалах асуудал хэр зэрэг төлөвлөгдсөн				х
Уурхайн үйл ажиллагааны үед үүсэх тоосжилтыг бууруулах асуудал хэр зэрэг тусгагдсан				х
Уурхайн үйл ажиллагааны үед ус, агаар, хөрс бохирдох, хатуу хог хаягдал болон дуу чимээ их гарах			х	
Тусгай анхаарал тавих шаардлагатай хорт хий, тоос, утаа гардаг эсэх	х			
Уурхайн үйл ажиллагааны үед гарах дуу чимээг багасгах талаар төсөлд тусгагдсан эсэх				х
Ордын малталтруу орох урсацыг тохируулах арга хэмжээ, тоног төхөөрөмж, байгууламжийг төлөвлөсөн эсэх				х
3. Барилга байгууламж барих, үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагаатай холбогдож гарах байгаль орчны асуудал				
Барилга байгууламж барих үед усны нөөц бохирдох байдал	х			
Барилга байгууламж барих үеийн болон барьсны дараах хөрсний элэгдэл, эвдрэл		х		
Орд ашиглах үед гарах осол, аваар, хортой нөхцөл үүсэх, халдварт өвчин гарах нөхцөл		х		
4. Төсөл хэрэгжүүлэх үеийн байгаль орчны асуудал				
Төслийн үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанарын талаарх төлөвлөгөө, санхүүжилт хэр зэрэг бодитой, шаардлага хангасан эсэх				х
Мэргэжлээс шалтгаалах өвчин болон аюулгүй ажиллагааны төлөвлөгөө, санхүүжилт бодитой эсэх				х

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

Хөрсний эвдрэл, элэгдлийг бууруулах, орчныг тохижуулах асуудал төлөвлөгөөнд хэрхэн тусгагдсан (хөрсжүүлэх, ургамал тарих, зүлэгжүүлэх, талбайн усалгаа)					X
Бохирын шугам, гэмтэж эвдэрснээс хөрсөнд ус нэвчих, гүний ус бохирдох, улмаар хөрсний усны чанарт сөргөөр нөлөөлөх	X				
Газар ашиглалтанд хохирол учруулах, үйл ажиллагаа явуулах үед газар ухах, буцааж булах ажлыг хамгийн бага байлгах нь бусад зорилгод ашигтай байж болох, хөрш зэргэлдээ газар ашиглалтанд гэмтэл учруулахгүй байх зэрэг асуудал төсөлд тусгагдсан эсэх					X
Шуурхай хяналтын асуудал (төсөлд шуурхай хяналтын хугацаа, мөнгө зардал тусгагдсан эсэх)					X
Төслийг хэрэгжүүлэх үеийн инженерийн болон санхүүгийн боломжийн талаарх асуудал					X
5. Төслийг ерөнхийд нь хянаж үзэх шалгуурууд (бодлогын чанартай асуудлууд)					
Төслийг хэрэгжүүлэх явцад байгалийн бусад нөөц баялгийг ашиглах боломжийг алдах	X				

Төслийн байришилтай холбоотой байгаль орчны асуудал

Хээрийн судалгаа болон холбогдох баримт бичгийн дүгнэлтээр тусгай зөвшөөрлийн талбайд гол, мөрөн, айл өрх, ой мод, түүх соёлын дурсгалт газар тэмдэглэгдээгүй болно. Төслийн зүгээс төлөвлөгөөнөөс өөр үйл ажиллагаа явуулахгүй тохиолдолд нүүлгэн шилжүүлэх асуудал үүсэхгүй.

Мөн орчны тохижилтыг сайтар хийгээгүйгээс, хог хаягдлыг цэвэрлэхгүй удааснаас хөрсөнд бохирдол үүсэхэд хур тунадасны усаар тэжээгддэг газрын доорх уст үеийн ус нь шууд бохирдох аюултай тул уурхайн ойр орчимд бохир зүйл, хог хаягдал хаяхгүй байх шаардлагатай юм.

Төслийн шийдэл, төлөвлөгөөтэй холбоотой байгаль орчны асуудал

Тус төсөл нь үйлдвэрийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчин, үйлдвэрийн үйл ажиллагааны үед ус, хөрс, агаар бохирдуулах, үүсэх дуу чимээг хэрхэн бууруулах зэрэг төслийн шийдэл, төлөвлөлттэй холбоотой байгаль орчны асуудлыг сайн шийдсэн байна.

Уурхайн малталтын хамгаалалтын байгууламж, систем ба хэв байдал, тоног төхөөрөмж, арга хэмжээний төрлийг сонгохдоо ордын ашиглалтын хугацааны үйлдвэрлэлийн явц, өөрчлөлт ба байгалийн нөхцөл, хамгаалж буй орон зайн хэлбэр хэмжээг заавал тооцсон байна.

Барилга байгууламж барих, үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагаатай холбогдож гарах байгаль орчны асуудал

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь ажилчдын байр болон оффисийн байр, засварын цех, хамгаалалтын албаны байр, агуулах /ил агуулах, сэлбэг материалын агуулах, материалын агуулах/-ын байгууламж болон амралтын байр, цахилгаан болон ус хангамжийн байгууламж зэргийг барих үеийн болон барьсны дараах хөрсний элэгдэл бага байна. Иймд барилгын явцад үүсэх барилгын хог хаягдлыг зориулалтын газар хаях хэрэгтэй.

Төслийг хэрэгжүүлэх үеийн байгаль орчны асуудал

Уурхайд хөрс хуулах, овоолго хийх, хөрс тээвэрлэх зэрэг үндсэн үйл ажиллагаанд хүнд даацын олон машин ажиллана. Эдгээрээс болж хөрс их хэмжээгээр суларч, хөрсний эвдрэл, элэгдэл гарахын зэрэгцээ хөрсний физик-химийн шинж чанарт өөрчлөлт гарах сөрөг нөлөөтэй.

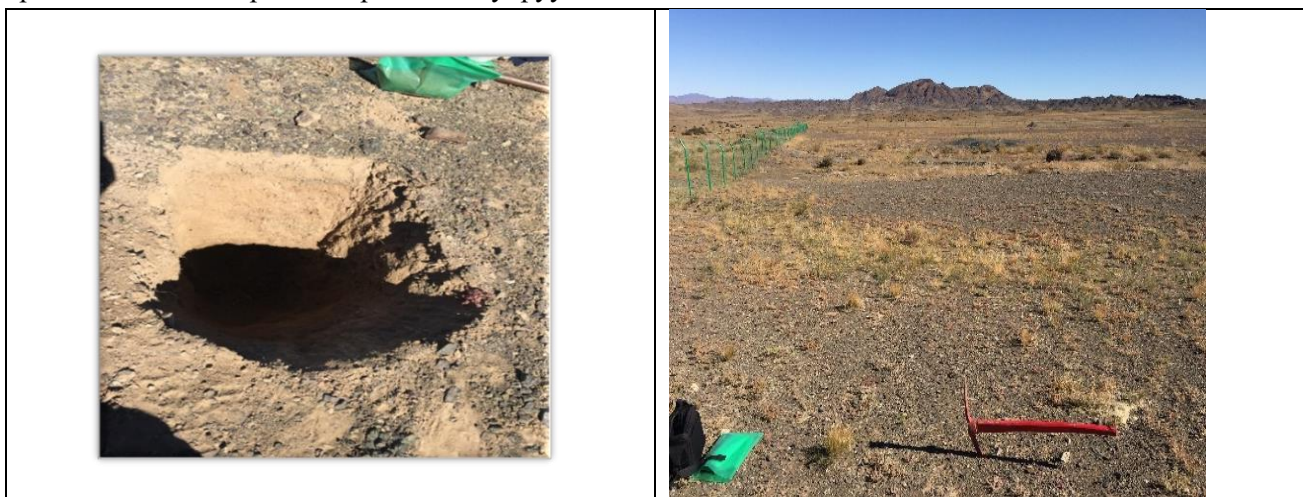

Хөрсийг овоолгод зөв байрлуулан асгаж, дагтаршуулах, хур тунадас, салхины нөлөөгөөр үүсэх хагарал, хотойлт зэргийн шалтгааныг судалж түүнээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авч байх шаардлагатай. Тээврийн машин механизмуудаас хөрсөнд шатах, тослох материал асгарах, нэвчих, тэдгээр нь хур борооны усаар угаагдаж гүний усанд нэвтрэн орох, өөр бусад эрүүл хөрсийг гэмтээх зэргээр мөн сөрөг нөлөө үзүүлнэ.

Тээврийн хэрэгслийн орох, гарах маршрутыг нарийвчлан тогтоох, олон салаа зам гаргахгүй байх, машин механизмын үзлэг үйлчилгээ хийх талбайг тогтоож, хатуу хучилттай болгох, тэнд хөрс бохирдохоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авах шаардлагатай.

3.1.2. Төслөөс газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл

Улаан хасын орд нь нийт 49.28 га бүхий ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайг эзэмших бөгөөд Гүн нэртэй Улаан хасын орд ашиглах төслөөс ашиглалын хугацаанд нийт 10.61 га талбай нөлөөлөлд өртөгдөж байгаль орчинд сөрөг нөлөө учруулна.

Зураг 3. Төслийн талбайн газрын гадаргын зураг.

Хүснэгт 5. Төслөөс үүсэх эвдрэлд өртөх талбай

Байгууламж	Талбай, м ²	Талбай, га
Ил уурхай	29,440.00	2.94
Хөрсний овоолго	54,600	5.46
Түр овоолго	3,760	0.38
Зам	12,900	1.29
Кемп	2,000	0.20
Засвар, захиргаа	2,400	0.24
ШТС	1,000	0.10
Нийт	106,100	10.61

Хүснэгт 6. Төслөөс газрын гадарга хэвлийд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ

№	Болзошгүй нөлөөлөл	Үр дагавар				
		Маш бага буюу нөлөөгүй	Бага	Дунд	Их	Аюултай
1	Уурхайн ашиглалтын талбай			х		
2	Газрын хэвлийд үүсэх хоосон орон			х		

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

	зай				
3	Хөрсний овоолго			х	
4	Уурхайн барилга байгууламж барих талбай		х		
5	Тээвэрлэлт хийх зам		х		
Нийт			2	3	
Эзлэх хувь, %			40 %	60%	
Дүгнэлт					
Нийт нөлөөллийн 60% нь дунд, 40% нь бага гэсэн ангилалд багтаж байгаа нь уурхайн төслөөс тухайн нутгийн газрын гадарга, хэвлийд нөлөөлөх нөлөөллийн зэргийг Дунд зэрэг сөрөг гэж дүгнэж байна.					

3.2 Агаар, түүний чанарт үзүүлэх нөлөө

3.2.1 Агаарын чанарт үзүүлэх тоосжилтын нөлөөлөл

Тээвэрлэлтээс үүсэх тоосжилт: Ил уурхайн аргаар ашигт малтмал, эрдэс түүхий эдийг олборлоход их хэмжээний тоос гарах нөхцөл бүрддэг. Хөрс хуулах, овоолго хийх, ачих буулгах зэрэг технологийн процессийн явцад салхины нөлөөгөөр тоос ихээр гарч агаарыг бохирдуулах нөлөө үзүүлдэг.

Тоосны бохирдлын нэг удаагийн хамгийн их хэмжээ 0.5 г/м^3 –аас их бол хүмүүсийн эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж эхэлдэг байна. Иймээс энэ хязгаарын утгыг зөвшөөрөх дээд хэмжээ гэж эрх бүхий байгууллагаас стандарчилж тогтоосон байдаг. Тээврийн үйл ажиллагаанд хүнд машин механизмыг ашиглах ба эдгээр тээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүрээс агаар бохирдох, мөн хүнд даацын автомашины хөдөлгөөнөөс агаарт тоосжилт үүсэх нөхцөл бүрдэнэ. Уурхайн үйл ажиллагаанд хүнд даацын машинаар тээвэрлэлт хийх бөгөөд энэхүү хөдөлгөөнд өртөх зам талбай нь агаарын тоосжилтын эх үүсвэр болж хувирна. Уурхайн тээврийн үед шороон замаас агаарт тоосжилт үүсэх боловч энэ нөлөөлөл нь цаг хугацааны хувьд байнгын бус, улирлын чанартай, тархах хүрээ нь хязгаарлагдмал юм.

Хүнд техник автомашины хөдөлгөөнөөс үүсэх агаарын тоосжилтоос урьдчилан сэргийлэхийн тулд хэт хуурай, салхины хурд ихтэй үед уурхайн талбай, замыг услах ажлыг зохион байгуулж, хайрган хучилт бүхий зам тавих, уурхайн авто тээврийн зам маршрутыг тодорхойлон тогтоох шаардлагатай. Уурхай орчмын эдэлбэр газар ургамлан нөмрөггүй болж халцран, зам мөр олширноос тоос шороо их хэмжээгээр босно. Хоёр дахь эх үүсвэр нь хөрс хуулалт мөн тээвэрлэлтийн үед үүсэх тоосжилт юм.

Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүсэх агаарын нөлөөлөл

Орд түүний орчмын талбай нь Өмнөговь аймгийн нутаг дэвсгэрийн нэг адил эрс тэс уур амьсгалтай. Агаарын чийгшилт багатай, жилд дунджаар 45-50 % байгаа нь хуурайвтар болохыг харуулна. Хур тунадасны хэмжээ уулархаг хэсэгт 100-200 мм, өмнөд хагаст 100 мм-с бага бөгөөд нийтдээ жилд дунджаар 133мм хур тунадас орно. Агаарын жилийн дундаж температур $+4^{\circ}$ - $+6^{\circ}$, 1-р сарын дундаж температур -15° с- -20° , хамгийн их халуун нь 7-р сард $+38^{\circ}$ + 40° хүрнэ.

Говийн бүсэд голдуу баруунаасаа харьцангуй хүчтэй салхилдаг. Жилийн дундаж салхины хурд 2.5 - 5.1 м/сек ба сүүлийн жилд салхины хурд хамгийн ихдээ 48,6 м/сек хүрч ширүүсч байсан байна. Төслийн бүс нутагт хаврын улиралд салхины хурд харьцангуй их буюу 4.3-5.1 м/сек хурдтай байдаг. Өвлийн улиралд баруун, баруун хойд, хойд чиглэлийн салхи зонхилж байснаа зуны улиралд өмнөд зүгийн салхины давтагдал нэмэгдэж ирдэг зүй тогтолтой байна.

Хүснэгт 7. Гурвантэс сумын 2016-2018 оны салхины дундаж хурд, м/с

Он	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Жилийн дундаж
2016	3.8	3.9	4.3	4.9	4.7	5.3	4.8	4.2	4.2	4.5	3.7	4.1	4.4
2017	4.3	4.4	6.9	6.4	6.0	5.0	4.7	5.0	3.5	4.3	6.2	5.5	5.2
2018	2.5	3.0	4.7	5.2	6.3	4.4	4.1	3.0	3.2	3.7	3.2	2.7	3.8

Хүснэгтээс харахад жилд тохиолдох хүчтэй салхитай болон шороон шуургатай өдөр жилийн аль ч улиралд тохиолдож болох харьцангуй тогтворгүй ба намар бага зэрэг ихсэх хандлага ажиглагдаж байна.

Хүчтэй салхи Сүүлийн жилүүдэд дэлхийн дулаарал эрс нэмэгдэхийн зэрэгцээ хөрс элэгдэх, элсний нүүдэл ихэсч шороон шуурганы давтагдал дагаад өсч байгаа билээ. 15 м/с болон түүнээс дээш салхийг хүчтэй хүчтэй салхинд тооцдог. Говийн бүс нутаг нь Монгол орны хүчтэй салхины давтагдал ихтэй бүсэд багтдаг.

Ил уурхайн ухааш болон овоолгоос үүсэх тоосонцор

Олборлолтын үед экскаваторын ухааж ачих, автосамосвалын тээвэрлэлтийн процессын үед тоосжилт үүсэнэ. Мөн элэгдэл, эвдрэлд орсон талбайгаас тоосонцор дэгдэнэ.

$$P_0 = S * W_c * Y;$$

P_0 - эвдэрсэн газраас хийссэн шорооны хэмжээ;

S - эвдэрсэн талбайн хэмжээ;

W_c - тоосонцорын хийсэх хувийн тогтмол (эвдэрсэн газрын гадаргаас тоос хийсэх өдрийн салхины хурдыг тооцож гаргасан) жижиг ширхэгтэй тоосонцорын хувьд $W_c = 1 * 10^{-6} \text{ кг/м}^2 * \text{сек}$;

$Y = 0.1$ (уулын жижиг ширхэгт массын коэффициент);

Хүснэгт 8. Тоосонцорын ялгаралт, кг

№	Олборлолтын жил	Талбай, м ²	Тоосонцорын ялгаралт, кг			
			1 сек	1 цаг	1 хоног	1 жил
1	Ил уурхай	29440	0.0003	1.044	25.056	4259.52
2	Хөрсний овоолго	54600	0.00054	1.965	47.1744	8019.648
3	Шимт хөрсний овоолго	3760	0.00004	0.133	3.1968	543.456
4	Уурхайн зам	12900	0.00013	0.4644	11.1456	1894.752
Нийт		100700	0.001007	3.6252	87.0048	14790.816

Ил уурхайн үйл ажиллагаагаар үүсэх уурхайн ухааш, хөрсний овоолгоос тоосжилт бууруулах арга хэмжээ аваагүй нөхцөлд жилд 14 790.816 кг тоос босохоор байна.

Хүснэгт 9. Төслөөс агаарын чанарт нөлөөлөх байдлын үнэлгээ

№	Болзошгүй нөлөөлөл	Үр дагавар				
		Маш бага буюу Нөлөөгүй	Бага	Дунд	Их	Аюултай
1	Уулын ажлын явцад үүсэх тоос			х		

2	Уурхайн гадаад дотоод тээвэрлэлтийн үед үүсэх тоосжилт			x		
3	Бүтээгдэхүүн бутлах, шигших үед үүсэх тоосжилт		x			
4	Хөрсний овоолго үүсгэснээс гарах тоос			x		
5	Уурхайн механизмуудын яндангаас ялгарах хорт хий		x			
Нийт			2	3		
Эзлэх %			40%	60%		
Дүгнэлт						
Нийт нөлөөллийн 60% нь дунд, 40% нь бага гэсэн ангилалд багтаж байгаа нь тус уурхайн төслөөс тухайн нутгийн агаарын чанарт нөлөөлөх нөлөөллийн зэргийг ДУНД гэж дүгнэж байна.						

3.3 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл

3.3.1 Төсөл хэрэгжих талбайн хөрсөн бүрхэвч

Орд орчмын нутаг нь хөрс газарзүйн мужлалаар хөрс био-уур амьсгалийн өргөргийн бүсчлэл бүхий говийн мужийн говийн цайвар бор, цөлийн бор саарал хөрс бүхий XII тойрогт буюу цөлийн бор хөрс, цөлийн цөлийн бор саарал хөрсний бүст багтна Хөрсөн дэх органик бодисын агууламж нь 1.0%-аас бага, сул шүлтлэг, шүлтлэг чанар нь кальци, магнийн катионуудын концентрациас хамаарч, хөрсний давхарга бүрт харилцан адилгүй байна.

Хүснэгт 10. Хөрсөн бүрхэвчийн өнөөгийн шинж чанар

Зүсэлтийн дугаар	Гүн, см	pH _{H2O} (1:2.5)	CaCO ₃ %	Ялзмаг %	EC _{2.5} dS/m	Хөдөлгөөнт, мг/100г	
						P ₂ O ₅	K ₂ O
1-цэг	1-үе	7,51	6,73	1,39	1,897	1,25	19,2
	2-үе	7,69	5,45	1,38	0,567	1,22	18,3
	3-үе	7,65	5,63	1,24	0,882	1,14	17,6
2-цэг	1-үе	7,85	6,54	0,82	0,214	0,63	8,5
	2-үе	7,87	5,27	0,99	0,225	0,71	9,2
	3-үе	7,78	3,64	0,85	0,468	0,74	7,3
3-цэг	1-үе	7,68	2,36	1,05	0,204	1,01	14,7
	2-үе	7,82	6,36	0,66	0,177	0,51	7,8
	3-үе	7,79	6,36	0,65	0,174	0,59	8,5
4-цэг	1-үе	7,72	2,73	1,37	0,137	1,27	15,9
	2-үе	7,88	8,91	1,34	0,140	1,15	18,4
	3-үе	7,86	6,18	1,19	0,150	1,07	16,6

Төслийн талбайд тархсан хөрсний төрлүүдийг харахад талбайд цөлийн бор хөрс зонхилсон байх ба нийтдээ цөлийн бор цайвар, цөлийн бор саарал, заримдаг цөлийн далд глейрхэг, толгодын цөлийн бор гэхчилэн таван ерөнхий ангилал харагдаж байна. Эдгээрийн хими шинж чанарыг нарийвчлан дурьдвал:

Цөлийн бор: Хөрсний үржил шимт үе давхаргын ялзмагийн агууламж дунджаар 0.51-1.3%, хөдөлгөөнт кали 6.43мг/100гр, хөдөлгөөнт фосфор 0.42мг/100гр, карбонатын (CaCO₃ %) агууламж 2.66%, байгаа нь ерөнхийдөө үржил шимээр ядмаг байгааг илтгэнэ. Ууссан хүчилтөрөгч (pH) 8.58 буюу шүлтлэг байгаа

нь уг хөрсөнд ургамал ургахад тааламж муутайг илтгэнэ. Харин хөрсний хялбар уусах давсны агууламж 0.14 ds/m буюу ургамлын ургалтанд сөргөөр нөлөөлөхгүй.

Цөлийн цайвар бор: Хөрсний үржил шимт үе давхаргын ялзмагийн агууламж дунджаар 0.47%, хөдөлгөөнт кали 9.18мг/100гр, хөдөлгөөнт фосфор 0.36мг/100гр, карбонатын (CaCO₃ %) агууламж 2.33%, байгаа нь ерөнхийдөө үржил шимээр ядмаг. Ууссан хүчилтөрөгч (pH) 8.47 буюу шүлтлэг, хөрсний хялбар уусах давсны агууламж 0.57ds/m байна.

Цөлийн бор саарал: Хөрсний үржил шимт үе давхаргын ялзмагийн агууламж дунджаар 0.62%, хөдөлгөөнт кали 13.86мг/100гр, хөдөлгөөнт фосфор 0.36мг/100гр, карбонатын (CaCO₃ %) агууламж 2.67%, байгаа нь ерөнхийдөө үржил шимээр ядмаг боловч хөдөлгөөнт элементүүд бусад хэвшинжийн хөрснөөс харьцангуй өндөр байна. Үүнийг газрын гадарга буюу рельефтэй холбон тайлбарлаж болно. Ууссан хүчилтөрөгч (pH) 8.32 буюу шүлтлэг, хялбар уусах давсны агууламж 2.16 ds/m байгаа нь уг хөрсөнд ургамал ургахад тааламж муутайг илтгэнэ.

Заримдаг цөлийн далд глейрхэг: Хөрсний үржил шимт үе давхаргын ялзмагийн агууламж дунджаар 1.02%, хөдөлгөөнт кали 5.40мг/100гр, хөдөлгөөнт фосфор 0.63мг/100гр, карбонатын (CaCO₃ %) агууламж 2.87%, байгаа нь ерөнхийдөө үржил шимээр ядмаг боловч тухайн раойндоо харьцангуй үржил шим сайтай байна. үүнийг газрын гадарга буюу рельефтэй холбон тайлбарлаж болно. Ууссан хүчилтөрөгч (pH) 8.77 буюу шүлтлэг байгаа нь уг хөрсөнд ургамал ургахад тааламж муутайг илтгэнэ. Харин хөрсний хялбар уусах давсны агууламж 0.05 ds/m буюу ургамлын ургалтанд сөргөөр нөлөөлөхөөргүй бага агууламжтай байна.

Толгодын цөлийн бор: Хөрсний үржил шимт үе давхаргын ялзмагийн агууламж 0.68%, хөдөлгөөнт кали 5.52мг/100гр, хөдөлгөөнт фосфор 0.47мг/100гр, карбонатын (CaCO₃ %) агууламж 2.76%, байгаа нь ерөнхийдөө үржил шимээр мөн л ядмаг, ууссан хүчилтөрөгч (pH) 8.48 буюу шүлтлэг байгаа нь уг хөрсөнд ургамал ургахад тааламж муутайг илтгэнэ. Хөрсний хялбар уусах давсны агууламж 0.16 ds/m буюу багавтар байна.

3.3.2 Төслөөс хөрсөн бүрхэвчид нөлөөлөх байдлын үнэлгээ

- ТЭЗҮ -д дурдсанаар төсөл хэрэгжих хугацаанд нийт 13.8 мян.м³ шимт хөрс хуулж, 10.61 га талбайн хөрсөн бүрхэвчийг элэгдэл, эвдрэлд оруулна.
- Машин техникийн олон салаа зам үүсч талбайн ургамлыг сүйтгэж, хөрсийг халцалж, газрыг элэгдэл эвдрэлд оруулан, тоос шороо ихээр дэгдэж агаар, орчны хөрс ургамлыг бохирдуулах хөрсний гадаргад хуурай тоос шороон хучаас үүсэх
- Хүн амын суурьшил хөдөлгөөнөөс хөрсний элэгдэл эвдрэл, бохирдол үүсэх
- Хөрсний элэгдэл эвдрэл үүсгэснээр байгалийн ус салхины эвдрэлийг эрчимжүүлж хөрс салхинд хийсэх болон усаар угаагдаж элэгдэх
- Хөрс эвдэрч физик шинж чанар нь алдагдсанаар хөрс хуурайших, хөрсний биологийн нөөц хомсдох, үржил шим нь алдагдах
- Хөрс хатуу хог хаягдлаар бохирдох
- Шатах, тослох материал, нефтийн бүтээгдэхүүн хөрсөнд нэвчиж хөрс бохирдуулах

Хүснэгт 11.Хөрсөн бүрхэвчинд нөлөөлөх байдал үнэлгээ

№	Болзошгүй нөлөөлөл	Үр дагавар			
		Маш бага буюу нөлөөгүй	Бага	Дунд	Их

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

1	Шимт хөрс хуулалт			x		
2	Ил уурхайлалт			x		
3	Машин механизмын шатахуун, тослох материал ил задгай асгарах		x			
4	Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдал		x			
5	Хүнд машин механизмаар тээвэрлэлт хийх			x		
Нийт			2	3		
Эзлэх хувь, %			40 %	60 %		

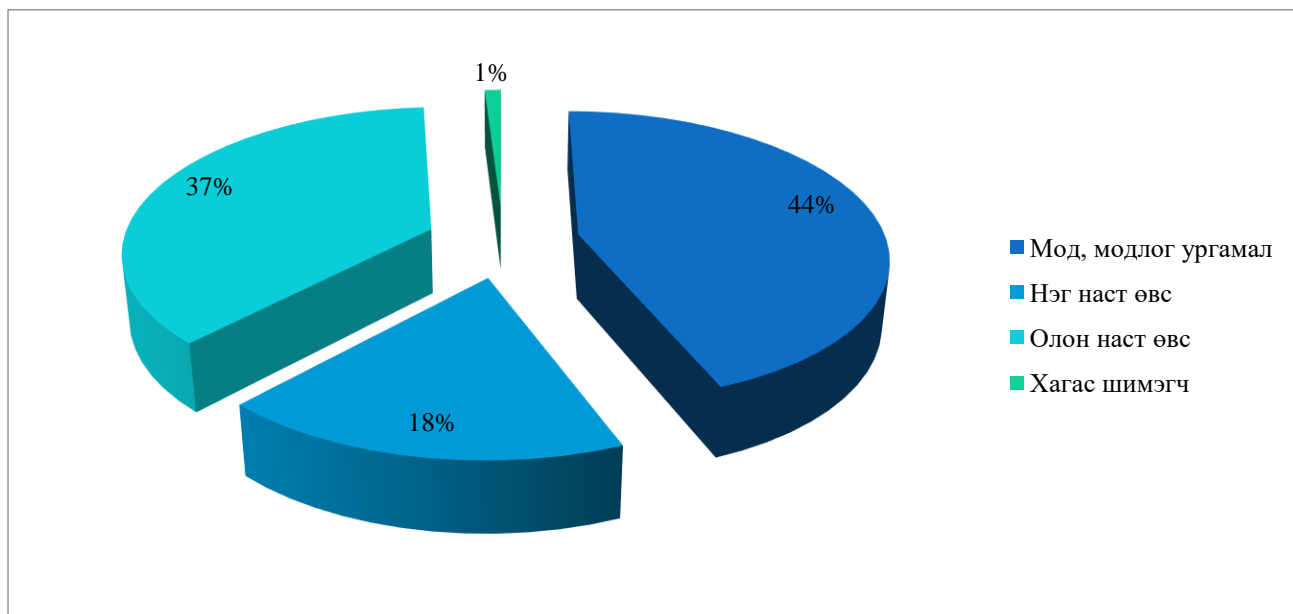
Дүгнэлт

Нийт нөлөөллийн 60 % нь бага, 40% нь дунд, гэсэн ангилалд багтаж байгаа тул тус уурхайн төслөөс тухайн нутгийн хөрсөн бүрхэвчинд нөлөөлөх нөлөөллийн зэргийг ДУНД зэрэг сөрөг гэж дүгнэж байна.

3.4 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл

3.4.1 Төслийн талбайн ургамлан нөмрөг

Ургамал-газарзүйн мужлалаар тус район нь Алагшаа говийн тойрогт хамаарч байв (Грубов,1982). Тус газарт 90 зүйл дээд ургамал бүртгэснээс 8 зүйл мод, үүний 4 нь таримал, 21 зүйл сөөг, 2 зүйл сөөгөнцөр, заримдаг сөөг 5, заримдаг сөөгөнцөр 4 зүйлийг тус тус тэмдэглэлээ. Өвслөг ургамал нийтдээ 50 зүйл байгаагийн тэн хагасыг нэг наст ургамал, мөн 1 зүйл хагас шимэгч ургамал-Гоёо байв. Түүнчлэн өвслөг ургамлын дотор нэг наст ургамлын зонхилох үүрэг их байгаа нь хуурай уур амьсгалтай газрын нэг шинж төрх бөгөөд хур элбэгтэй жил эдгээрийн тоо, арви ихсэж хөрсийг хамгаалах, мал болоод зэрэг амьтадын тэжээл бодог онцлогтой. Хагас шимэгч буюу Улаан Гоёо (*Cynomorium songorica*) зөвхөн Хармагийн үндсэн дээр шимж амьдардаг.

Зураг 4. Ургамлын төрөл зүйлийн амьдралын хэлбэрийн бүрэлдэхүүн

Онцгой статустай буюу Монголын “унаган” ургамал, Монгол улсын “Улаан ном”-д “ховор” гэж бүртгэгдсэн, эмийн чухал ач холбогдолтой ургамал нийтдээ 32 зүйл. Эдгээрийн дотроос унаган ургамал 22 зүйл, ховор- 3 зүйл, эмийн гоц ашигтай- 6 зүйл байна.

Ургамалжилтийн төлөв байдал: Тухайн район газрын хотгор гүдгэрийн хувьд Тостын нурууны (оргил нь Шарга морьт уул- д.т.д 2517м) хаяа уулсын алсаас налуу бэл, хормойд байрлах учир сайр садаргаар маш их хэрчигдэж, ихэнхидээ нийлмэл сайр үүсгэсэн байх учир уулын үерийн угаагдал, туугдал ихтэй, ургамал нөмрөг ихэд эвдэгдсэн байдалтай байна. Сүүлийн хэдэн жилийн уур амьсгалын хуурайшлаас хамаарч сайруудын дэнж, дэвсэг газрууд бараг ургамалгүй нүцгэрч хэт хуурай цөл-гаммада үүсэж эхэлжээ. Уг нь энэ газар эндээс баруун тийш Баянхонгор аймгийн нутгийн өмнөд хэсэгт орших хэт хуурай цөлийн районд хамаардаггүй билээ.

Ургамалжилтад зонхилох ургамлуудын ерөнхий байдлыг дурьдвал тус газрын дээд уулын хаяа хэсгээр ба жижиг толгодоор Баглуур зонхилж, дунд сайр садаргын хэрчигдмэл хэсгээр Хотир зонхилох буюу дэд зонхилогчийн үүрэгтэйгээр байнга оролцож байдаг. Харин сайр хоорондын өргөн хэсгээр Шар мод, өмнөд хэсгээр Улаанбударгана элбэг тархжээ.

3.4.2 Төслөөс ургамлан нөмрөгт нөлөөлөх байдлын үнэлгээ

- Тоосжилт их үүссэнээс ургамал ба ургамлын бүрхэвч дээр бууж, үүнээс шалтгаалан навч гэрлийг шингээх нь буурч ургамлын фотосинтезийн бүтээмж доройтох
- Уурхайн ашиглалт, барилга байгууламж, дэд бүтцийн үйл ажиллагаагаар хэсэг газрын ургамал бүрмөсөн устах
- Ургамал талхлагдахад салаа зам, машин техник замбараагүй зорчих нь сөргөөр нөлөөлөх
- Уурхайн үйл ажиллагаа явагдахад зам талбайд хөрс ургамлын хамтаар амьтны аймаг ялангуяа шавж хорхой үе нугаламгүй амьтад, шавж идэштэн, хэвлээр явагч хийгээд бичил амьтдад сөргөөр нөлөөлж болзошгүй.

Хүснэгт 12. Ургамлан нөмрөгт нөлөөлөх байдал үнэлгээ

№	Болзошгүй нөлөөлөл	Үр дагавар				
		Маш бага буюу нөлөөгүй	Бага	Дунд	Их	Аюултай
1	Уурхайн барилга байгууламж барих		х			
2	Уурхайн талбай доторх тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн			х		
3	Хатуу шингэн хог хаягдал		х			
4	Ургамлан нөмрөг халцарснаас агаарт тодорхой хэмжээгээр тоосжилт үүсэж уг тоос нь эргээд ургамлан бүрхэвчин дээр бууна			х		
Нийт			2	2		
Эзлэх хувь, %			50%	50%		
Дүгнэлт						
Нийт нөлөөллийн 50% нь бага, 50% нь дунд гэсэн ангилалд багтаж байгаа тул тус уурхайн төслөөс тухайн нутгийн ургаман нөмрөгт нөлөөлөх нөлөөллийн зэргийг Дунд зэргийн сөрөг нөлөөлөлтэй гэж дүгнэж байна.						

3.5 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл

3.5.1 Төслийн талбайн усан орчин өнөөгийн байдал

Төслийн талбайн нь гадаргын болон газрын усны урсацаар Алтайн өвөр говийн сав газарт багтах ба энэхүү сав газарт мөн Баянхонгор, Говь-Алтай,Өвөрхангай аймгийн нийт 22 сум их бага хэмжээгээр

ордог. Гурвантэс сумын хэмжээнд у стай гол 1, булаг 90 ширхэг тоологдсоноос устай 82 байна. Харин нуур, тойром, рашаан байхгүй. Төслийн талбайн бүс нутаг түр зуурын урсацтай бүсэд хамаарна.

Зөвхөн эрчимшил ихтэй хур борооны үед бага зэргийн гадаргын урсац хуурай сайруудаар үүсэж зарим хотгор хонхор газрыг дүүргэх ерөнхий нөхцөлтэй. Иймд төслийн нутгийн гадаргын урсац уур амьсгалын хүчин зүйлс ялангуяа хур тунадасны хэмжээ, эрчимшил, хөрсний бүтэц, түүний нэвчилтийн багтаамж, чадавхиас ихээхэн хамаарна.

Тус бүс нутгийн сайрууд нас их унасан жилд хавар шар усны үертэй, харин зун хур бороо болон эрчим ихтэй аадар борооны усаар тэжээгдэн түр урсгалтай болох ба үерлэнэ. Хур тунадас багатай гандуу хуурай улиралд сайр, гуу жалга, судаг урсацгүй байна.

Газрын доорх усны өнөөгийн байдал

Ордыг ил уурхайгаар ашиглах ба гидрогеологийн нөхцөл харьцангуй боломжтой ба шүүрлийн ус байхгүй.

3.5.2 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл

Уурхайн үйл ажиллагааны улмаас байгалийн унаган төрх алдагдан урсац зохицуулах чадавхи буурах, усны ууршилт, нэвчилтээр усны алдагдал бий болох байдлууд үүснэ.

- Хөрсөнд хаясан, асгарсан шингэн /шатах тослох материал/ болон хатуу хаягдлууд хур тунадасны нөлөөгөөр газрын үе давхаргуудад нэвчин бохирдлыг үүсгэж болзошгүй
- Төслийн хүрээнд технологийн зориулалтаар ус ашиглахгүй, ажилчдын унд ахуйн усыг зөөврөөр хангах ба уурхайлалтын хүрээнд ус шүүрүүлэлт байхгүй.

Хүснэгт 13. Усны нөөц чанарт нөлөөлөх байдлын үнэлгээ

№	Болзошгүй нөлөөлөл	Үр дагавар				
		Маш бага буюу нөлөөгүй	Бага	Дунд	Их	Аюултай
1	Төслийн явцад гадаргын усанд үзүүлэх нөлөөлөл	х				
2	Төслийн явцад гүний усанд үзүүлэх нөлөөлөл		х			
3	Ус хэрэглээний нөлөөгөөр усны нөөцөд үзүүлэх нөлөөлөл		х			
4	Хог хаягдлын нөлөөгөөр усны чанарт үзүүлэх нөлөөлөл		х			
Нийт		1	3			
Эзлэх хувь, %		25%	75 %			
Дүгнэлт						
Нийт нөлөөллийн 20% нь маш бага буюу нөлөөлөлгүй, 80% нь бага, гэсэн ангилалд багтаж тус уурхайн төслөөс тухайн нутгийн усны нөөц, чанарт нөлөөлөх нөлөөллийн зэргийг БАГА гэж дүгнэж байна.						

3.6 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл

3.6.1 Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийг хэрэгжүүлэх хугацаанд хүн машин техникийн дуу чимээ, хөдөлгөөн тухайн нутгийн зэрлэг амьтдад шууд физик үйлчлэл, техногенезийн стресс үүсэх, бэлчээр, тэжээлийн хомсдол гарах зэрэг БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

сөрөг нөлөөлөл үзүүлдэг. Энэ төслийн хувьд зэрлэг амьтдыг дуу чимээний нөлөөгөөр дайжуулах нь бага боловч тодорхой зайд байрлах талбайд шилжсэнээр амьдрах орчны нягтшил, идэш тэжээлийн хомсдол үүсэх магадлалтай.

Уурхайн үйл ажиллагааг зохион байгуулалттай явуулж, тээвэрлэлтийн замыг олон салаалуулалгүй, тэмдэг тэмдэглэгээгээр удирдан хязгаарлах, дотоод журмандаа хууль бус ан агнахгүй байхыг заах нь нутгийн газар ба хөрс, ургамал, амьтдыг хамгаалах нэгэн төрлийн арга хэмжээ болно.

Хүснэгт 14. Амьтны аймагт нөлөөлөх байдал үнэлгээ

№	Болзошгүй нөлөөлөл	Үр дагавар				
		Маш бага буюу нөлөөгүй	Бага	Дунд	Их	Аюултай
1	Техник технологийн дуу чимээнээс үүдэн амьтад үргэх		х			
2	Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн			х		
3	Уулын ажил				х	
4	Хатуу, шингэн хог хаягдал		х			
5	Хөрс ухах булах явцад хөрсний найрлага өөрчлөгдөн хөрсөнд амьдардаг бичил биет организмуудын зүйлийн бүрдэл өөрчлөгдөх		х			
Нийт			2	2		
Эзлэх хувь, %			75%	12.5%	12.5%	
Дүгнэлт						
Нийт нөлөөллийн 75% нь бага, 12.5% нь дунд, 12.5% бага гэсэн ангилалд багтаж байгаа тул тус уурхайн төслөөс тухайн нутгийн амьтны аймагт нөлөөлөх нөлөөллийн зэргийг БАГА гэж дүгнэж байна.						

3.7 Түүх соёлын дурсгалт зүйлсэд үзүүлэх нөлөөлөл

Улаан хасын ордын талбайн чулуулагт эртний амьтан, ургамлын үлдэгдэл, археологийн холбогдолтой булш бунхан, хиргис үүр зэрэг эртний байгууламж, олдвор одоогоор илрээгүй байна. Хайгуулын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд 2018 онд хийсэн археологийн ба палеонтологийн судалгаагаар олдвор тогтоогдоогүй болно.

Уулын ажил явсан 2023 онд газар шорооны болон ил уурхайн олборлолт зэрэг үйл ажиллагаа явуулах үед палеонтологийн үлдвэр, археологийн олдвор илрээгүй болно.

4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутаг дэвсгэрт орших “Гүн” нэртэй улаан хасын ордыг ил аргаар ашиглах төслийн хүрээнд төсөл хэрэгжүүлэгч нь байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” Монгол Улсын хууль, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2014 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрийн А-117 дугаар тушаалын “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал” -ын дагуу боловсруулсан байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүн, Орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр болон Байгаль

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А-618 дугаар тушаалын “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-д тулгуурлан боловсруулав.

Энэхүү төлөвлөгөөнд тусгасан байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээнүүд нь зөвхөн “Өмнийн говийн баялаг” ХХК -аас “Гүн” нэртэй улаан хасын ордыг ашиглах төслийг хэрэгжүүлэхэд зориулагдсан болно.

Бид уурхайн үйл ажиллагаанаас төсөл хэрэгжих нутгийн байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага байлгах, байгаль орчинд үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үр дагаварыг тогтмол хянах, илрүүлэх, түүний дагуу хариу арга хэмжээ авах мөн нутгийн иргэдийн оролцоотой байгаль орчныг хамгаалах, хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлж ажиллав.

2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг боловсруулахдаа байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ, түүнээс гарсан дүгнэлт зөвлөмж, батлагдсан орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг үндэслэн гүйцэтгэв. Энэ жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд нийт 90,370.000 төгрөг зарцуулаад байна.

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Байгаль орчны бүрэлдхүүн	Сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар
1	Агаар	Тоосжилт үүсэх (<i>хөрс хуулалт, хас олборлох, хаягдал хөрсийг овоолох, асгах, тээвэрлэх</i>) болон бохирдуулагч хийн нөлөөгөөр орчны агаар бохирдох	Уурхайн карьер доторх замд хайрга чулуу дэвсэх, хуурайшилттай үед усалж байх	100%	Бид уурхайн ашиглалтын улмаас үүсэх тоосыг дарах зорилгоор 1 техникээр худгийн уснаас 10-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт 940 м ³ ус авч ашигласан байна. Тээврийн зай ойр, теникийн хөдөлгөөн харьцангуй бага тул тоос үүсэх нөхцөл нүүрсний уурхайнуудтай харьцуулахад бага байдаг.
			Хүнд механизмын хөдөлгүүрийн тохиргоо, үйлчилгээг тогтмолжуулах, хөдөлгүүрээс гарах утааны хэмжээг стандартын шаардлага хангах хэмжээнд байлгах арга хэмжээ авах	100%	Уурхайд ашиглагдаж буй хөдөлгөөнт техник 5000 км/цаг, суурийн техникүүдийг 250 мот/цаг ажиллуулаад бүрэн засвар үйлчилгээнд оруулж тос малыг сольдог. Энэ нь агаарт ялгарах хорт хий, утааг стандарт хэмжээнд байлгах үндэс юм. Мөн орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд уурхайн талбайд угаарын хий, азотын давхар исэл, нүүрс хүчлийн хийн хэмжилтүүд хийгддэг

			Дизель түлш ашигладаг дотоод шаталт хөдөлгүүрүүд болон машинуудыг ашиглаагүй үед сул асаалттай байлгахгүй байх, шаардлага хангахгүй байгааг нь шинэчлэх	100%	Дизель түлш ашигладаг дотоод шаталт хөдөлгүүрүүд болон машинуудыг ашиглаагүй үед сул асаалттай байлгахгүй байх талаар нийт операторуудад сургалт орж танилцуулсан ба үйл ажиллагаа явуулах хугацаанд мөрдөж ажилласан. Сургалтын гарын авлагад туссан материалаар нотлогдох ба нийт 41 ажилтан тус зааварчилгаатай танилцаж гарын үсэг зурсан баталгаа байгаа. Техникуудийг цаг тухайд нь бүрэн засвар үйлчилгээнд оруулж тос маслыг сольдог бөгөөд Улсын үзлэгт хамруулахад шаардлага хангахгүй техникууд байгаагүй болно.
2	Гадаргын болон гүний ус	Ус ашиглах, Ахуйн хаягдал, шатах, тослох материал ба бусад хаягдлаас бага гүний уст давхарга болон хөрс ургамал бохирдох	Гүний худгийг тоолууржуулах, хамгаалалтын бүс тогтоож ажиллах	100%	Гурвантэс сумын Засаг даргын захирамжаар эрүүл ахуйн бүс тогтоон ажиллаж худгийн тоолуурын гэрчилгээг сунгах ажил гүйцэтгэв.
			Гүний худгийн дэргэд хяналтын цооногоор хяналт хийх, хэмжилт хийх	50%	Гүний худгын цооногийг гүн хэмжигч метрээр 3 удаа шалгаж бүртгэл мэдээлэл хөтөлж ажиллав. Мөн орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд худгийн уснаас дээж авч шинжилгээнд өгөхөд ямар нэгэн асуудалгүй байсан ба ундны усны чанар стандартад нийцэж байв
			Ус ашиглах дүгнэлтэд зааснаас өөр зориулалтаар ус ашиглах, бусдад худалдан борлуулах, усны төлбөр хураамж төлөхгүй байх зэрэг усны тухай хууль тогтоомж зөрчихгүй байх	100%	Ус ашиглах дүгнэлтэд зааснаас өөр зориулалтаар ус ашиглаагүй ба бусдад худалдан борлуулах, усны төлбөр хураамж төлөхгүй байх зэрэг усны тухай хууль тогтоомж зөрчөөгүй. Уурхайн худгийн уснаас 1140 м3 ус ашигласан ба нийт ноогдох төлбөрийг төлөөд байна.
3	Хөрс, ургамлан бүрхэвч	Хөрс элэгдэл эвдрэлд орж үржил шим, чийг буурах, гадаргын	Ил уурхай, овоолго байгуулах талбайн үржил шимт хөрсийг хуулж, 2 м -ээс өндөргүй овоолон хадгалах,	100%	Өмнөх онд Ил уурхай, овоолго байгуулах талбайн үржил шимт хөрсийг хуулж, 2 м -ээс өндөргүй овоолон хадгалсан ба тэмдэг тэмдэглэгээ тавьж нийт хэдэн м3 эзэлхүүнтэй шимт хөрс

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

	унаган хэлбэр өөрчлөгдөх	овоолгыг салхины нөлөөнөөс хамгаалах		хуулж байршуулсан талаарх мэдээлэл бүхий самбар байрлуулсан. 2023 оны тухайд шинээр шимт хөрс хуулсан зүйлгүй өмнөх эвдэрсэн газарт үйл ажиллагааг үргэлжлүүлэн явуулсан
		Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн замыг хайрган хучилттай болгох, гадаад тээврийн 1.2 км замыг мөн хайрган хучилттай болгох	100%	Уурхайн дотоод тээвэрлэлтийн замыг хайрган хучилттай болгосон ба гадаад тээврийн 800 орчим метр замыг мөн хайрган хучилттай болгов. Хавсралт зургаас харж болно. Мөн тоос босох нөхцлийг дарах үүднээс уурхайн тосгоны ойр орчмыг мөн бутлуураас гарсан нэгэн жигд материалаар хучсан.
	Тээвэрлэлтийн улмаас хөрсний эвдрэл үүсэх	Замыг тэмдэгжүүлж, салаа зам гаргахаас сэргийлсэн ухуулах самбар хийж байрлуулах,	100%	Уурхайн замын хөдөлгөөний дотоод журмаар хөдөлгөөнт техникийн хурдны хязгаарлалт 60км/цаг хэтрэхгүй байхаар зохицуулсан бөгөөд уурхайн идэвхтэй бүсэд 40 км/цаг хурдтай явах журам батлагдан тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан. Тус тэмдэг тэмдэглэгээг тогтмол мөрдөж ажиллаж байна.
	Ахуйн хаягдал, шатах, тослох материал алдагдах, шигшүүрийн хаягдлыг зайлуулах үед хөрс бохирдох	Шатах, тослох материал, ажилласан тосны хаягдлыг зориулалтын саванд хадгалах, орчинд асгарч алдагдахаас сэргийлэх,	100%	Шатах, тослох материал, ажилласан тосны хаягдлыг зориулалтын саванд хийлгэх болон шатах тослох материалын хадгалалт ашиглалтанд тогтмол хяналт тавьж ажилласан. Бид байгаль орчны дотоод үзлэг шалгалтаар илэрсэн үл тохирлыг тухай бүрд нь цэвэрлүүлсэн.
		Шатахуун түгээх түр станци, агуулах болон засварын төвийн талбайг хатуу хучилттай болгож газрын гадарга, хөрс бохирдохоос сэргийлэх	100%	Шатахуун түгээх түр станци, агуулах болон засварын төвийн талбайг хатуу хучилттай болгож газрын гадарга, хөрс бохирдохоос сэргийлсэн. Мөн ойр орчмыг нэгэн жигд оврын материалаар хучиж тоос босох, өнгөн хөрс бохирдох нөхцлийг хязгаарлан ажиллав.
		Хог хаягдлыг тухай бүрт нь ангилах зайлуулах арга хэмжээ авах	100%	Хог хаягдлыг тухай бүрт нь ангилах зайлуулах арга хэмжээ авсан ба хог хаягдлыг зохистойгоор хаяж байгаа эсэхэд тогтмол хяналт тавьж ажлын байрны үзлэг, шалгалт тогтмол

					явуулсан. Асгаралттай тэмцэх иж бүрдэл бүхий цэг уурхайн хэмжээнд 2 байдаг бөгөөд холбогдох хэлтсүүд сайжруулах арга хэмжээ авч ажилласан.
Биелэлтийн хувь				95.8%	

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Монгол Улсын Засгийн Газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 5.1.8 дахь заалтыг хэрэгжүүлэх ажлыг хүрээнд Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас өгсөн чиглэлийн дагуу ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгж байгууллагын тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нөхөн сэргээлтийн хүрээнд эвдэрч эзэнгүй орхигдсон тодорхой газар нутгийг нөхөн сэргээх бодлогыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газраас зааж өгсөн дараах газруудад техникийн нөхөн сэргээлт хийж Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт актаар хүлээлгэж өгөв.

- Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо сумын нутагт 1га газар
 - Өмнөговь аймгийн Номгон сумын сумын нутагт 1га газар
 - Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт 1 га газар тус тус нөхөн сэргээж хүлээлгэн өгч ажлав.
- Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийн гүйцэтгэлийн зургуудыг хавсралтаас харах боломжтой.

7. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 3.1.11 -д “Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах” гэж төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг ойлгоно гэж заасан байдаг.

Сүүлийн жилүүдэд Монгол улсад уул уурхай, түүнийг дагасан дэд бүтэц, бусад бүтээн байгуулалтын төсөл, хөтөлбөрүүд эрчимтэй хөгжихийн хирээр биологийн олон янз байдалд үзүүлэх нөлөөлөл нэмэгдсээр байна. Нөлөөллийг бууруулах дарааллыг зохистой хэрэгжүүлэх, олон улсын тэргүүн туршлагыг нэвтрүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас холбогдох эрх зүйн орчныг бий болгон ажиллаж аж ахуйн нэгж байгууллагууд түүнийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

“Өмнийн говийн баялаг” ХХК нь Гүнгийн уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг хамгийн бага байхаар төлөвлөн хамгааллын ажлыг шат дараатай хэрэгжүүлж байна. Үүний нэг нь биологийн олон янз байдлын амьдрах орчинг тэтгэх, тэдгээрийн үйлчилгээг дэмжих, судалгаа шинжилгээний ажилд үндэслэн хамгааллын менежментийн ажлыг зохион байгуулах ажил юм.

Төслийн үйл ажиллагаа явуулж буй цөл, цөлөрхөг хээрийн бүс нутаг нь эрс тэс уур амьсгалтай, эмзэг экосистемд тооцогддог. Экосистемийг бүрдүүлж буй биологийн олон янз байдлын зүйл дотор олон улс болон бүс нутгийн хэмжээнд ховор, ховордож болзошгүй, мөн популяцийн төлөв байдлын мэдээлэл дутмаг амьтан, ургамал олон бөгөөд тэдгээрийг хамгаалах, сөрөг нөлөөлөлд өртүүлэхгүй байлгах нь компаний байгаль орчны бодлогын нэг хэсэг юм.

Манай компани 2023 онд дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд Мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллаж Биологийн олон янз байдал, дүйцүүлэн хамгааллын нарийвчилсан судалгаа хийлгэж төлөвлөгөө боловсруулах ажлыг гүйцэтгэсэн. Цаашид “Наран даац” хэмээх газарт дүйцүүлэн

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

хамгааллын ажил явуулах чиг баримжаагаа олж авч орон нутгийн хүрээнд хамтран ажиллах бололцоогоо олж харлаа. Дэлгэрэнгүйг дүйцүүлэн хамгааллын тайлангаас харах боломжтой.

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Тухайн төслийн уурхайлалтын болон эрчимтэй сөрөг нөлөөллийн бүсэд иргэд, оршин суугчид, айл өрх, байгууллага байхгүй. Харин нөлөөллийн бүсэд байрлах 2 өрхөд өвөлжилтийн бэлтгэл хангахтай холбоотой өвс, тэжээлийн хандив тус тус 5 сая нийт 10 сая төгрөгийн тусламж үзүүлэв. Мөн тухайн 2 өрхийн хамааралтай 1 иргэнийг ажилд авч тогтвортой ажлын байраар хангаж жилийн хугацаанд нийт 40 сая гаруй төгрөгийн цалин олгосон. Мөн нөлөөллийн бүсийн нэг айлтай тохиролцон нөлөөллийн бүсээс нүүлгээ ажлыг зохион байгуулж 20 сая төгрөгийн нөхөн олговор олгож хамтран ажиллав

Овог нэр	Регистр	Ямар албан тушаалд
Б.Баяржаргал	КГ99060913	Уулын туслах

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫГ ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Төсөл хэрэгжих бүс нутаг, түүний орчимд хийсэн археологийн судалгаа, түүх соёлын өвийн судалгааны дүн, түүх, соёлын өв дурсгалуудын талаарх нутгийн иргэд, холбогдох байгууллагын мэдээлэлд үндэслэн түүх, соёлын өв дурсгалуудыг хамгаалах талаарх мэдээ мэдээлэл, танилцуулга нийт ажилчдад хүргэж давтан сургалтын үер гарын үсэг зуруулж баталгаажуулав.

Уламжлалт ёс болох Эрийн гурван наадам түүний нэг болох Монгол бөхийг ивээн тэтгэх залуучуудын хөдөлмөр зүйтгэлийг үнэлж цаашид улам хөгжиж дэвшихэд дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх зорилгоор Аймгийн Заан Б.Баянсүхийг компанийн зүгээс урамшуулж бэлтгэл сугуулалтанд нь мөн дэмжлэг үзүүлэх ажлыг гүйцэтгэв. Мөн сум орон нутгийн зүгээс зохион байгуулж буй ажилд идэвхитэй оролцох, Эрийн гурван наадам түүний нэг болох хурдан соёлон насны морьны бай болох 5 сая төгрөгийг шийдвэрлэж дэмжлэг үзүүлж ажиллав.

10. ОСОЛ, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар
Болзошгүй осол, саатал, техник технологийн шугам сүлжээний гэмтэл, галын гэнэтийн аюул үүсэх	Техник, технологийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах	100%	Өглөө бүр нариад өгч нийт ажилчдад ААЗааварчилгаанд гарын үсэг зуруулж ажилд гарна
	Галын болон байгалийн аюул гамшигаас урьдчилан сэргийлэх, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний талаар сургалт зохион байгуулах	100%	Нийт 78 ажилтанд сургалт орж гамшигаас урьдчилан сэргийлэх, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний талаар мэдлэг мэдээлэл өгсөн.
	Гал унтраах хэрэгслээр бүрэн хангах арга хэмжээ авах,	100%	Гал унтраах хэрэгслээр бүрэн хангаж арга хэмжээ авч ажилласан.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

	Осол эрсдэл үүссэн үед устгах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулах	100%	Ковидын үеийн бэлэн байдлын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлсэн
Хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөл үүсэх	Ажилчдыг ажлын хувцас, хамгаалалтын тусгай хэрэгслээр (хөвөн даавуун материалаар хийсэн хувцас, резинэн хормогч, резинэн гутал, резинэн бээлий, хамгаалалтын нүдний шил, маск) хангах	100%	Ажилчдыг ажлын хувцас, хамгаалалтын тусгай хэрэгслээр хангаж ажилласан ба орон нутгийн аж ахуйн нэгжээр 12 орчим сая төгрөгийн ажилчдын хувцас оёуулсан.

11.ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар
Хатуу хог хаягдлыг тогтмол зайлуулаагүйг ээс орчин бохирдох	Хог хаягдлыг төрөл тус бүрээр ангилан ялгах, түр хадгалах, цэгийг хашаа хамгаалалтаар тохижуулах	100%	Хог хаягдлыг төрөл тус бүрээр ангилан ялгаж, түр хадгалах, хогийн цэгийг хашаа хамгаалалтаар тохижуулсан. Орчны хогийг тогтмол түүж цэвэрлэж байсан.
	Хог хаягдлыг цуглуулах савыг битүүмж сайтай хийх, ажилчдын байр, ШТС, зогсоол зэрэг газарт байрлуулах	100%	Хог хаягдлыг цуглуулах савыг битүүмж сайтай хийж, ажилчдын байр, агуулах, ШТС, техникийн зогсоол зэрэг газарт байрлуулсан. БО ажилтан 7 хоног бүр хог ангилан ялгалтыг шалгаж зөрчил дутагдал үүссэн даруй холбогдолтой хэлтсүүдээр цэвэрлүүлэн ангилан ялгалтыг хийлгэж хэвийн байдлыг хангаж ажиллав
	Хаягдал дугуй болон төмрийн хаягдлыг ангилан ялган цуглуулж дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх	100%	Хаягдал дугуй болон төмрийн хаягдлыг ангилан ялган цуглуулж дахин боловсруулах түүний эд авдаг газарт өгч 470 гаруй мянган төгрөгийн мөнгөн сан үүсгэж БО хамгаалах, сумын төвд 200 ширхэг хайлаас мод услах усалгааны шланк авах ажилд зарцуулсан.
	Хаягдал ажилласан тосыг тусгай саванд цуглуулж дахин боловсруулах үйлдвэрт өгөх	100%	Хаягдал ажилласан тосыг тусгай саванд цуглуулж УБ тээвэрлүүлэн хаягдал тос дахин боловсруулах үйлдвэрт нийт 2 тонн хаягдал нийлүүлсэн. Нарийн сухайтын бүлэг ордод үйл ажиллагаа явуулдаг уурхайнуудаас хаягдал тос ирж авдаг “Мон пит ойл” ХХК-тай хамтран ажиллаж байна.
	Хог хаягдлын хор уршиг, ангилан ялгах талаар ажиллагсдад сургалт явуулах, хог хаягдлын мэдээллийн сангийн бүртгэл хөтлөх	100%	Нийт 78 ажилтанд сургалт орж Хог хаягдлын хор уршиг, ангилан ялгах талаар мэдлэг мэдээлэл сургалт өгсөн.

Болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар
Шингэн хог хаягдлаар хөрс, газар доорх ус бохирдож болзошгүй	Бага оврын цэвэрлэх байгууламж суурилуулах	100%	Бага оврын цэвэрлэх байгууламж суурилуулах ажил 100% тай явагдаж ашиглалтанд орсон байна.
Хийн хаягдал их гарч агаар орчин бохирдож болзошгүй	Агаар бохирдуулах эх үүсвэр тутмын ялгарлыг бууруулах техник технологийн шийдлүүдийг төслийн эхэн үеэс эхлэн шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авах	100%	Дизель түлш ашигладаг дотоод шаталт хөдөлгүүрүүд болон машинуудыг ашиглаагүй үед сул асаалттай байлгахгүй байх талаар нийт хоёр ээлжийн 26 операторуудад сургалт орж танилцуулсан ба үйл ажиллагаа явуулах хугацаанд мөрдөж ажилласан

12.ОРЧНЫ ХЯНАЛТ- ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН БИЕЛЭЛТ

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээ хийх ажлыг мэргэжлийн байгууллага болох “И ЭЙ СИ СИ” ХХК-иар гүйцэтгүүлсэн.

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хаана	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар
Агаарын чанар				
1.1	Агаарын бохирдлын шинжилгээ хийлгэж байх	Уурхайлалт явагдаж буй талбайд	100%	Шинжилгээний дүгээс харахад агаар дахь азотын давхар ислийн агууламж MNS4585:2016 стандартад заагдсан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан цэг байхгүй байна. Хэмжилт хийсэн 4 цэгээс түр кемп орчмын цэгт бусад цэгээс өндөр гарсан боловч MNS 4585:2016-д заагдсан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс бага байна ОХШХ-ийн тайлангаас харах
1.2	Агаарын тоосны шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	Уурхайн үйл ажиллагаанаас орчинд тоосжилт үүсэх, тархах	100%	Шинжилгээний дүгээс харахад агаар дахь тоосны агууламж зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан үзүүлэлт байхгүй байна. Тоосны агууламж хамгийн өндөр хэмжигдсэн цэгт 0.071 мг/м ³ байгаа нь MNS 4585:2016 стандартад заагдсан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс 7 дахин бага байна. ОХШХ-ийн тайлангаас харах

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хаана	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар	
1.3	Дуу шуугиан, чичиргээ:	Машин механизмын ажиллагаа, хөдөлгөөнөөр шуугиан үүсэх	100%	Хүн амын эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлэх, экосистемийн тэнцлийг хангах зорилгоор хүрээлэн байгаа агаар болон аливаа орон байрны доторх орчны агаар дахь дуу шуугиан, чичиргээний хүлцэх хэм хэмжээг тогтоосон стандартын үзүүлэлттэй сорилтын дүнг харьцуулахад хүлцэх агууламж нь сөрөг нөлөөллийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй. ОХШХ-ийн тайлангаас харах	
Хөрсний бохирдол					
2.1	Хөрсний морфологи бичиглэл, цахилгаан дамжуулалт, давс ялзмагийн агууламж шим тэжээлийн элемент, хөрсний механик бүрэлдэхүүн, нүүрс устөрөгчийн нэгдлүүд	Төслийн талбайд 4 цэг сонгох Уурхайн суурин, хөрсний овоолго орчим болон олборлолтод өртөөгүй цэг, уурхайн талбайд	100%	Элсэнцэр болон элсэн механик бүрэлдэхүүнтэй хөрс нь ус чийг тогтоон барих чадвар муутай, ургамалд хялбар ашиглагдах үржил шимээр ядмаг байдаг. Мониторингийн бүх цэгүүд элсэнцэр, хөнгөн шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй байна.	Давсжилт ихтэй хөрсөнд зөвхөн давсаг ургамал ургахад тохиромжтой байдаг. Судалгааны үр дүнгээс харахад ЕС _{1:2.5} -ийн утгын хэлбэлзэл 0.011-0.716 dS/m хооронд байна. Бүх цэгүүдэд ЕС _{1:2.5} -ийн утга 0.77dS/m-ээс доош буюу сулаас дунд зэрэг давсархаг байна. Мониторинг цэгүүд дэх хөрсний Хромын агууламж стандартын хүлцэх агууламж 150 мг/кг-аас хэтрээгүй хэвийн хэмжээнд байна.
	Хүнд металлын агууламж	Дээрх 4 цэгт	100%	Хөрсний хүнд металл гэдэг нь нягт нь 5 г/см ³ -ээс илүү, атом масс нь 40-өөс илүү, хөрсөнд тогтвортой удаан хугацаагаар хадгалагддаг, амьд организмд аюултай хор нөлөө үзүүлдэг, уусах чанар багатай, удаан задардаг био-идэвхт, хортой, онцгой хортой элементүүд юм	Мониторинг цэгүүд дэх хөрсний Хартугалгын агууламж стандартын хүлцэх агууламж 100 мг/кг-аас хэтрээгүй бага хэмжээнд байна
Усны хяналт шинжилгээ					

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хаана	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар
3.1	Усны чанар рН, ууссан нийт давс (жингийн аргаар), усны ерөнхий шинжилгээ	Төслийн талбай орчим	100%	Унд ахуйн усны чанарыг тодорхойлох зорилгоор мониторингийн цэгийн дагуу дээжлэлт хийж химийн шинжилгээний үзүүлэлтүүдийг тодорхойлуулж Монгол улсын ундны усны стандарт MNS 900:2018-тай харьцуулав. Унд ахуйн усны худгийн усны шинжилсэн үзүүлэлтүүд нь “Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 0900:2018” стандартын шаардлагыг хангаж байна. Газрын доорх усны физик үзүүлэлтээс харахад усны тунгалаг нь 30 см-ээс их, үнэргүй, өнгөгүй, булингаршлын хувьд 0.56 NTU байна
Ургамлын аймаг				
4.1	Ургамал устах, өсөлт ургалт нь саатах, төрөл зүйл өөрчлөгдөх, бүрхэц, биомасс багасах	Төсөл хэрэгжиж буй талбай болон түүний ойр орчим 2 цэгт	100%	Ургамлын мониторингийн 2 цэгт ургамлын бичиглэлийг хийв. Төслийн талбайн гол зонхилогчоор бариулт бүйлээс <i>Amygdalus pedunculata</i> , орог тэсэг <i>Eurotia ceratoides</i> , <i>өргөст ортууз</i> <i>Oxytropis aciphylla</i> , таана <i>Allium polyrrhizum</i> , хөмөл <i>A. Mongolicum</i> . Rge, хуурайсаг шарилж <i>A. xerophytica</i> , алтан харгана <i>Aragana leucophloea</i> , бунгийн харгана <i>Caragana bungei</i> , Ямаан ангалзуур <i>Lagochilus ilicifolius</i> , улаан бударгана <i>Reuamuria soongorica</i> , бор бударгана <i>Salsola passerina</i> , хулан хойрго <i>Potaninia mongolica</i> , зээргэнэ <i>Ephedra przewalskii</i> , хөмүүл <i>Allium mongolica</i> , зэрэг ургамлуудыг дурдаж болохоор байна

13.БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Өмнийн говийн баялаг” ХХК Монгол Улсын байгаль орчинтой холбоотой хууль, эрх зүйн баримт бичгийн хүрээнд төсөл хэрэгжих нутгийн байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг хамгийн бага байлгах, нөлөөллөөс зайлсхийх, урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх, дүйцүүлэх хамгаалах, төсөл хэрэгжих орчинд бий болох болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үр дагаврыг тогтмол хянаж, илрүүлэх, хариу арга хэмжээ авах, орон нутгийн иргэдийн оролцоотой байгаль орчныг хамгаалж, уг үйл ажиллагаанд манлайлагч байх зорилгоо биелүүлж ажилласан гэж дүгнэж байна.

Бид 2023 оны байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд Компанийн гүйцэтгэх удирдлага, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, Байгаль орчны хэлтсийн дарга, Байгаль орчны мэргэжилтэн, шаардлагатай үед тусгай эрх шаардсан байгаль орчны мэргэжлийн байгууллага гэсэн удирдлага зохион байгуулалтын бүтэцтэйгээр ажиллав

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Биелэлт хувь	Гүйцэтгэлийн тайлбар
1	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж батлуулах	100%	2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж батлуулсан цахим байдлаар илгээдэг болсон
2	Мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулан ажиллаж Унд, ахуйн усны эх үүсвэрийн хажууд хяналтын цооног өрөмдүүлэх	50%	Манай байгууллага нь 2023 оны 6 сараас үйл ажиллагаа явуулж эхэлсэн ба санхүүгийн хувьд бэрхшээл гарсан тул хяналтын цооног өрөмдөх ажлыг ирэх 2024 он болгож хойшлуулсан ба холбогдох төлөвлөгөөг гаргаж ажилласан
3	Өвөлжилт хүндэрсэн нөхцөлд Гурвантэс сумын БОХУБайцаагч, Байгаль хамгаалагч нартай хамтран Биотехникийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	100%	Өвс тэжээлийн хандив 5 сая төгрөг шийдэж сумын Засаг даргаас гарсан чиглэлийн дагуу ажил зохион байгуулав.
4	Хөрсний бохирдол гидрокарбонь асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч, тогтмол хяналт тавих	100%	Хөрсний бохирдол гидрокарбонь асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч, тогтмол хяналт тавьж ажилласан
5	Шинээр хөндөгдөх газрын үржил шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулж, хадгалах	100%	Шинээр хөндөгдөх газрын үржил шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулж, хадгалсан
6	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулах, Ус ашиглах гэрээг холбогдох төрийн байгууллагатай хийх	100%	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулсан, гэрээ хийж тоолуурын заалтаар төлбөр төлөв.
7	Уурхайд ашиглагдаж буй бүх усны эх үүсвэрүүдээс дээж авч шинжилгээнд явуулах, чанарт хяналт тавина	100%	Уурхайд ашиглагдаж буй бүх усны эх үүсвэрүүдээс дээж авч шинжилгээнд явуулсан
8	Тоосыг эх үүсвэр дээр нь дарах арга хэмжээг авч тогтмол усалгааг хийх	100%	Тоосыг эх үүсвэр дээр нь дарах арга хэмжээг авч тогтмол усалгааг хийсэн
9	Дахивар худалдан авдаг аж ахуйн нэгж байгууллагуудтай хамтран ажиллах	100%	Дахивар худалдан авдаг аж ахуйн нэгж байгууллагуудтай хамтран ажилласан
10	Нийт ажилчдад уурхайн хог хаягдлын талаар сургалт зохион байгуулах	100%	Нийт 78 ажилтанд уурхайн хог хаягдлын талаар сургалт зохион байгуулсан
11	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайлан мэдээ боловсруулах	100%	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайлан мэдээ боловсруулж хуулийн хугацаанд холбогдох газруудад хүргүүлэв.

14.БОМТ-НИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРИЙН БИЕЛЭЛТ

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Өмнийн говийн баялаг” ХХК жил бүр БОМТ -ний хэрэгжилтийн талаарх тайлангаа Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А-618 дугаар тушаалын “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын 4.1 дэх заалтын дагуу Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт хүргүүлж

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН-2023 ОН

ажилласан ба байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, Гурвантэс сумын Засаг даргад зэрэг албаны хүмүүст хүргүүлэв.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь нутаг дэвсгэрийн сум, багийн иргэдийн нийтийн хуралд БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар танилцуулгыг 12 сардаа багтаан хийнэ.

БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээний агуулга	Хугацааны тов	Гүйцэтгэлийн тайлбар
Сум, багийн ИНХ	Уулзалт, санал асуулга	БОМТ болон Хяналт, шинжилгээний гүйцэтгэлийг тайлагнах	12-р сар	12 дүгээр сарын 07-нд Бага овоо багийн ИНХуралд танилцуулахаар тов авсан ба мэдээлэл танилцуулах ажын уагсаалтанд багтсан
БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-т	Тухайн жилийн БОМТ , тайлан	Тайланг дүгнэсэн актыг хавсарган системд тайлангаа илгээх	12 -р сар	Аймгийн ажлын хэсэг дүгнэсэн актын хамт хүргүүлэх

ХАВСРАЛТ

Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо сумын нутаг, нөхөн сэргээгээгүй эхний байдал

Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо сумын нутаг, нөхөн сэргээсний дараах байдал

Баян бор 7

Баян бор7 зассан

Номгон 2

Өмнөговь аймгийн Номгон сумын сумын нутаг, нөхөн сэргээгээгүй эхний байдал

Номгон 2 зассан

Өмнөговь аймгийн Номгон сумын сумын нутаг, нөхөн сэргээсний дараах байдал